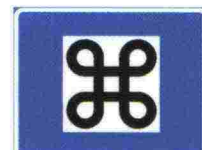
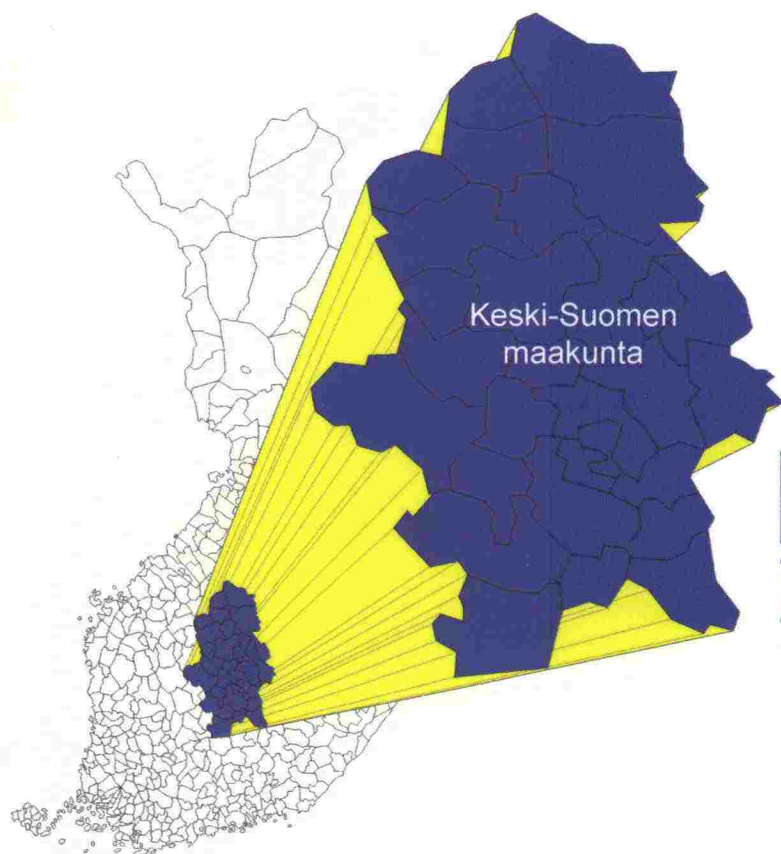


Kari Keski-Luopa, Reijo Vaarala

KESKI-SUOMEN PALVELUKOHTEIDEN MAAKUNNALLINEN OPASTUSSUUNNITELMA

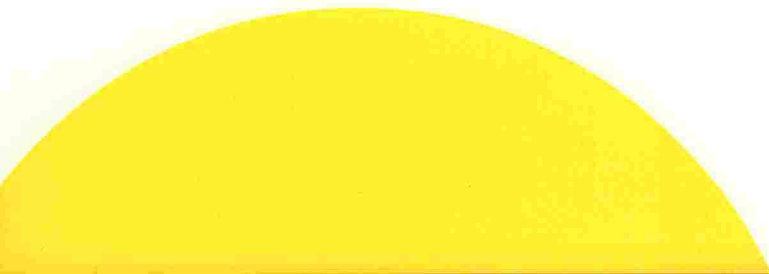
Tiehallinnon selvityksiä 13/2006



OPASTUS
INFORMATION



TIEINFO



Kari Keski-Luopa, Reijo Vaarala

Keski-Suomen palvelukohteiden maakunnallinen opastussuunnitelma

Tiehallinnon selvityksiä 13/2006

Tiehallinto, Keski-Suomen tiepiiri

Jyväskylä 2006

Pohjakartat ©Maanmittauslaitos 2006
©Genimap Oy Lupa L4356

ISSN 1457-9871
ISBN 951-803-685-3
TIEH 3200989

Jyväskylä 2006



Tiehallinto
KESKI-SUOMEN TIEPIIRI
Cygnæuksenkatu 1
PL 58
40101 JYVÄSKYLÄ
Puhelinvaihe 0204 22 156

TIIVISTELMÄ

Palvelukohteiden maakunnallinen opastussuunnitelma on ensisijaisesti asi-
antuntijoille ja lupaviranomaisille tarkoitettu strategia-asiakirja, jossa ei tehdä
varsinaisia opastusmerkkisuunnitelmia. Suunnittelutasolla selvitetään alueen
erityispiirteet ja laaditaan strategia maakunnan pitkän tähtäimen opastusjär-
jestelmän kehittämiseksi.

Palvelukohteiden maakunnallisessa opastussuunnittelussa määritellään
opastustoimistojen ja opastuskarttojen sijoittumis- ja kehittämisperiaatteet,
luodaan opastuksen kehittämisen yhteistyöryhmä sekä jaetaan maakunta
yksityiskohtaisten opastusmerkkisuunnitelmien laatimista varten pienempiin
suunnittelualueisiin. Nykytilanteen osalta kartoitetaan merkittävimmät palve-
lukohdekeskittymät sekä sellaiset nähtävyydet ja aktiviteetit, joilla katsotaan
opastusmielessä olevan valtakunnallista merkitystä ja joiden viitoituskelpoi-
suutta suosittelee valtakunnallinen lausunnonantajataho. Yksittäisten palve-
lujen osalta kartoitetaan vain leirintäalueet. Tienkäyttäjille ja vapaa-ajan lii-
kujille tarkoitetut muut palvelut kuten esim. hotellit, ravintolat, mökkimajoituk-
set ja maaseutuyritykset kartoitetaan vasta seudullisissa ja palvelukohde-
keskittymien sisäisissä opastussuunnitelmissa, joissa myös laaditaan opas-
tusmerkkisuunnitelmia.

Opastuksen lausunnonantajatahojen ja sidosryhmätyöskentelyn perusteella
Keski-Suomessa on löydettävissä kymmenen sellaista merkittävää nähtä-
vyyttä tai matkailukohdetta, joiden tulee näkyä laajasti alueen kaikissa opas-
tuspisteissä sekä näkyvästi maanteiden palvelukohteiden opastuksessa.
Tällaisia kohteita ovat Himoksen matkailukeskus, alueen neljä kansallispuis-
toa, Piispalan matkailukeskus, Peurungan kuntotomis- ja liikuntakeskus, Re-
vontulen lomakeskus, Struven ketjun mittauspiste Puolakassa ja Petäjäve-
den vanha kirkko. Maakunnan leirintäalueverkko on varsin kattava ja siksi
niiden viitoittamisessa ei ole tarvetta poiketa valtakunnallisesta käytännöstä.

Keski-Suomen maakunnallisen opastusstrategian mukaan sidosryhmien yh-
teistyötä lisätään perustamalla maakuntaopastuksen yhteistyöryhmä seu-
raamaan maakunnallisessa opastussuunnitelmassa esitettyjen kehittämis-
toimenpiteiden edistymistä ja toteutumista sekä huolehtimaan tietojen ajan-
tasaisuudesta. Kuntia suositellaan lisäävän yhteistyötä opastustoimistojen
kehittämisessä ja sijoittamisessa sekä laittavan opastuskartat ajan tasalle ja
tarkistavan niiden sijaintipaikat yhdessä Tiehallinnon kanssa. Strategisena
tavoitteena on, että sidosryhmät yhdessä lisäävät opastustoimistoissa ja
opastuskartoissa jaettavaa informaatiota toteuttamalla opastuskeskuksia,
joissa jaetaan runsaasti ajantasaista, luotettavaa ja yrittäjiä tasapuolisesti
kohtelevaa matkailuun ja tieverkkoon liittyvää tietoa laajalta alueelta. Palve-
lukohteiden seudulliset opastussuunnitelmat toteutetaan esitetyille aluejaoille
kertaalleen vuoteen 2015 mennessä. Suunnitelmissa otetaan huomioon
maakunnallisen opastussuunnitelman tulokset sekä vuonna 2006 valmistu-
vat uudet palvelukohteiden viitoitusohjeet, joissa mm. laajennetaan opas-
tusmerkeissä ruskean värin käyttöä ja tunnusvalikoimaa.

Suunnitelman tuloksia ja suunnittelun aikaista sidosryhmätyöskentelyä hyö-
dynnetään "Palvelukohteiden alueellisen opastussuunnitelman laatiminen" -
ohjeessa. Suunnitelma on sellaisenaan hyödynnettävissä myös Suomessa
muihin maakuntiin tehtävissä palvelukohteiden opastussuunnitelmissa.

SAMMANFATTNING

Denna vägvisningsplan för landskapets viktiga turistmål är ett i främsta hand för experter och tillståndsbeviljande myndigheter avsett strategidokument, som inte omfattar egentlig planering av vägvisningsskyltar. På planeringsnivån klarläggs områdets särdrag samt utarbetas en strategi för en långsiktig utveckling av vägvisningssystemet.

I vägvisningsplanen över landskapets viktiga turistmål anges principerna för hur man placerar och utvecklar informationsbyråerna och informationskartorna, tillsätter en arbetsgrupp för att utveckla vägvisningen samt delar in landskapet i mindre planeringsområden för uppgörandet av detaljerade vägvisningsplaner. På basis av nuläget kartläggs de mest betydande turistområdena samt sådana sevärdheter och aktiviteter, som ur vägvisningssynvinkel anses ha riksomfattande betydelse och vilkas lämplighet för vägvisning rekommenderas av en riksomfattande remissinstans. Bland utbudet av enskilda tjänster kartläggs endast campingplatserna. För vägtrafikanter och fritidsresenärer avsedda andra tjänster såsom hotell, restauranger, stugbyar och landsbygdsföretag kartläggs först i de regionala vägvisningsplanerna och i de interna vägvisningsplanerna för turistområden. Då utarbetas också skyltningsplaner.

På basis av remissinstansernas utlåtanden och intressentgruppsarbete kan man i Mellersta Finland finna tio sådana betydande sevärdheter eller turistmål, som bör vara väl presenterade på områdets alla informationsställen och vilka bör prioriteras i vägvisningen till turistmål. Sådana objekt är Himos turistcentrum, områdets fyra nationalparker, Piispala turistcentrum, Peurunka rehabiliterings- och idrottscentrum, Revontuli semesteranläggning, den i Puolakka befintliga triangelmätningen i Struves meridianbåge samt Petäjävesi gamla kyrka. Landskapets nät av campingplatser är ganska täckande och därför finns det inget behov att i vägvisningen till dessa avvika från riksomfattande praxis.

Enligt vägvisningsstrategin på landskapsnivå i Mellersta Finland ökas samarbetet med intressentgrupperna genom att det grundas en arbetsgrupp för vägvisningen på landskapsnivå. Samarbetsgruppens uppgift blir att följa upp hur de i vägvisningsplanen på landskapsnivå föreslagna utvecklingsåtgärderna framskrider samt att sköta om uppdateringen av fakta. Kommunerna rekommenderas öka sitt samarbete för utvecklande och placering av informationsbyråer samt uppdatera informationskartorna och tillsammans med Vägförvaltningen kontrollera kartornas placering. Det strategiska målet är att intressentgrupperna tillsammans bygger ut den information som förmedlas via informationsbyråer och informationskartor genom att upprätta informationscentraler, där man tillhandahåller rikligt med aktuell, tillförlitlig och opartisk information om vägnät och turistmål i ett vidsträckt område. De regionala vägvisningsplanerna för turistmål förverkligas i alla de föreslagna områdena före år 2015. I planerna beaktas resultaten av vägvisningsplanen på landskapsnivå samt de nya anvisningarna för vägvisning till turistmål. Anvisningarna förväntas bli klara år 2006 och medför ökad användning av brunfärgade skyltar och ökat urval av symboler.

Planens resultat och erfarenheterna av intressentgruppsarbetet under planeringen kommer att utnyttjas i anvisningen "Palvelukohtien alueellinen opastussuunnitelman laatiminen" ("Uppgörande av regional vägvisningsplan för turistmål"). Planen kan som sådan utnyttjas vid uppgörande av vägvisningsplaner för turistmål i andra landskap i Finland.

ABSTRACT

The provincial information plan for service sites is a strategy document intended primarily for experts and permit authorities. The document does not contain actual plans for information signs. Planning consists of determining the special characteristics of the region and compiling a strategy for developing a long-term provincial information system.

Provincial information planning for service sites involves specifying the principles for locating and developing information offices and information maps, creating a cooperation group for information development, and dividing the province into smaller planning areas in order to compile detailed plans for information signs. As far as the present situation is concerned, planning consists of mapping the most significant service site clusters as well as sights and activities considered to be of national significance in terms of informing about them, and whose eligibility for information sign installation is recommended by a national issuer of advisory statements. As far as individual services are concerned, only camping areas are mapped. Other services intended for road users and vacation travelers, such as hotels, restaurants, cabin lodging, and rural enterprises, are mapped in regional and service site clusters' information plans, where information sign plans are also compiled.

Based on the information-related work of issuers of advisory statements and interest groups, Central Finland has ten significant sights or tourist sites that should be widely shown at all the region's information points and visibly displayed on roadside service site information signs. These sites are the Himos tourist center, the region's four national parks, the Piispala tourist center, the Peurunka rehabilitation and sports center, the Revontuli vacation center, the Struve chain measurement point in Puolakka, and the old church in Petäjavesi. The province's camping area network is quite extensive and therefore it is not necessary to deviate from the national practice in camping sign placement.

According to Central Finland's provincial information strategy, cooperation between interest groups will be increased by establishing a provincial information cooperation group that will monitor the progress and implementation of development measures presented in the provincial information plan and will make sure provided information is up to date. Municipalities are encouraged to increase cooperation in developing and locating information offices and to keep information maps up to date and check their location together with the Finnish Road Administration. The strategic goal is to have interest groups together increase the amount of information provided at information offices and on information maps by constructing information centers where abundant, up-to-date, reliable information related to tourism and the road network over a wide area is distributed in a manner that treats all entrepreneurs fairly. Regional information plans for service sites that follow the presented area division will be implemented once by 2015. The plans will take into consideration the results of the provincial information plan and the new guidelines for service site information signs that will be ready in 2006, which will expand the use brown color and the selection of symbols used on information signs.

The results of the plan and the work done by interest groups during the planning phase will be utilized in a "Compiling a regional information plan for service sites" guideline. The plan can also be utilized as is when compiling service site information plans in Finland's other provinces.

ESIPUHE

Valtakunnantasolla palvelukohteiden maakunnallisten opastussuunnitelmien puuttuminen on osaltaan vaikuttanut palvelukohteiden viitoittamisessa nykyiseen kirjavaan opastuskäytäntöön, jossa tienkäyttäjä tai matkailija ei voi olla aina varma opastettavien palvelujen laadusta. Palvelukohteiden maakunnallinen opastussuunnitelma ohjaa eri seutukuntiin tai palvelukohdekeskitettymin tehtävien yksityiskohtaisempien opastussuunnitelmien laatimista. Suunnittelun yhteydessä työstettävä maakunnallinen opastusstrategia toimii peruslähtökohtana myös opastuksen lupaviranomaistyöskentelylle ja opastusasioissa sidosryhmien yhteistyön tiivistämiselle.

Todennäköisesti Suomen ensimmäistä palvelukohteiden maakunnallista opastussuunnitelmaa on ohjannut Tiehallinnon ja konsultin asiantuntijoista koostuvassa työryhmä, johon ovat kuuluneet seuraavat henkilöt:

- | | |
|-----------------------------------|------------------------------------|
| - Kari-Keski-Luopa, puheenjohtaja | Tiehallinto, Keski-Suomen tiepiiri |
| - Satu Pekkanen, | Tiehallinto, Keski-Suomen tiepiiri |
| - Tuomas Österman, | Tiehallinto, Asiantuntijapalvelut |
| - Per-Olof Linsén, | Tiehallinto, Asiantuntijapalvelut |
| - Sanna Kolomainen, | Tiehallinto, Lapin tiepiiri |
| - Reijo Vaarala, sihteeri | Insinööritoimisto Liidea Oy |

Alueen kunnille, matkailupalveluista vastaaville matkailupalvelu- ja kehittämissyhtiöille sekä opastuksen paikallisille lausunnonantajille on järjestetty suunnittelun alkuvaiheessa esittelytilaisuus ja suunnittelun loppuvaiheessa välivaiheen tuloksien esittämistilaisuus. Kummastakin tilaisuudesta laadittiin muistio, joka toimitettiin yhdessä esittelyaineiston kanssa kaikille sidosryhmien opastuksen vastuuhenkilöille.

Suunnitelman sisällöstä ja ideoinnista ovat vastanneet Tiehallinnon Keski-Suomen tiepiiristä liikenteenhallintapäällikkö Kari Keski-Luopa ja Insinööritoimisto Liidea Oy:stä projektipäällikkö Reijo Vaarala. Insinööritoimisto Liidea Oy:ssä ovat selvityksen tekemiseen osallistuneet myös Anu Eloranta ja Anne-Mari Pirnes.

Jyväskylä, maaliskuu 2006

Tiehallinto
Keski-Suomen tiepiiri

Sisältö

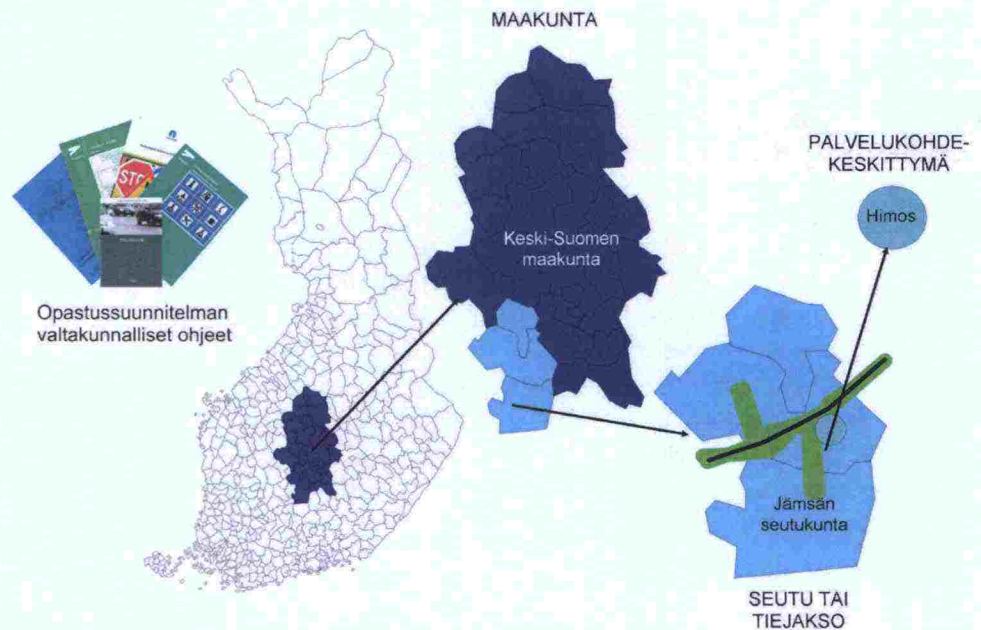
1	TAUSTAA	13
1.1	Palvelukohteiden alueelliset opastussuunnitelmat	13
1.1.1	Palvelukohteiden maakunnalliset opastussuunnitelmat	14
1.1.2	Palvelukohteiden seudulliset opastussuunnitelmat	14
1.1.3	Palvelukohdekeskittymien opastussuunnitelmat	15
1.2	Tieliikenteen opastusjärjestelmä	15
2	SUUNNITELMAN TAVOITTEET	16
3	NYKYTILAN KARTOITUS	17
3.1	Opastusjärjestelmän vastuutahot	17
3.2	Nykytilanteen ongelmat	17
3.3	Maakunnallisessa opastussuunnitelmassa esitettävät palvelut ja toiminnot	18
3.3.1	Opastustoimistot ja -kartat	18
3.3.2	Tiehallinnon tieinfot	21
3.3.3	Nähtävyydet	22
3.3.4	Leirintäalueet	26
3.3.5	Palvelukohdekeskittymät ja vetovoimaiset kohteet	28
4	MAAKUNTAOPASTUKSEN KEHITTÄMISEN PERIAATTEET	29
4.1	Opastuksen toisen tason kehittäminen	29
4.1.1	Opastustoimistot	29
4.1.2	Opastuskartat	29
4.1.3	Opastuskeskukset	32
4.2	Maakunnallisesti merkittävät palvelukeskittymät, nähtävyydet, aktiviteetit ja leirintäalueet	36
4.2.1	Maakunnan merkittävien kohteiden kohdekuvaukset	36
4.3	Seudulliset suunnittelualueet	39
4.4	Maakuntaopastuksen yhteistyöryhmä	41
4.5	Tienvarsimainonnan pelisääntöjen selkeyttäminen	42
5	MAAKUNNAN OPASTUSSTRATEGIA	43
5.1	Vaikutukset	44
5.2	Suunnitelman valtakunnallinen hyödyntäminen	44
1.	LIITTEET	45

1 TAUSTAA

1.1 Palvelukohteiden alueelliset opastussuunnitelmat

Palvelukohteiden alueellisella opastussuunnittelulla tarkoitetaan laajalle alueelle tehtyä kokonaisvaltaista tarkastelua, jossa huomioidaan tienkäyttäjien ja palvelujen tarjoajien tarpeet sekä paikalliset olosuhteet joustaviin ja tasapuolisiin viitoitusratkaisuihin pääsemiseksi. Palvelukohteiden alueellisessa opastussuunnittelussa laaditaan myös opastusperiaatteet uusien palvelujen, nähtävyyksien ja aktiviteettien viitoittamiseksi.

Palvelukohteiden alueelliset opastussuunnitelmat jaetaan suunnittelualueen koon perusteella maakunnallisiin, seudullisiin ja palvelukohdekeskeisiin opastussuunnitelmiin. Toiminnallisesti **maakunnallinen opastussuunnitelma** sijoittuu opastussuunnittelun valtakunnallisten ohjeiden ja seudullisen opastussuunnitelman väliin. Opastussuunnittelun valtakunnallisissa ohjeissa esitetään yleispäteviä opastusratkaisuja, mutta niissä ei ole mahdollisuutta ottaa huomioon yksityiskohtaisesti eri valtakunnanosien omaleimaisuutta ja perinteitä. Tämän vuoksi maakunnan erityispiirteet olisi hyvä selvittää ennen tarkempien opastusmerkkisuunnitelmien laatimista tai ennen tienkäyttäjien ja matkailijoiden opastamistavoista päättämistä.



Kuva 1. Maakunnallinen opastussuunnittelu sijoittuu valtakunnallisten ohjeiden ja seudullisen opastussuunnittelun väliin.

1.1.1 Palvelukohteiden maakunnalliset opastussuunnitelmat

Palvelukohteiden maakunnallinen opastussuunnitelma on ensisijaisesti asiantuntijoille ja lupaviranomaisille tarkoitettu strategia-asiakirja, jossa ei tehdä varsinaisia opastusmerkkisuunnitelmia. Suunnittelutasolla selvitetään alueen erityispiirteet ja laaditaan strategia maakunnan pitkän tähtäimen opastusjärjestelmän kehittämiseksi.

Palvelukohteiden maakunnallisessa opastussuunnittelussa määritellään opastustoimistojen ja opastuskarttojen sijoittumis- ja kehittämisperiaatteet, luodaan opastuksen kehittämisen yhteistyöryhmä sekä jaetaan maakunta opastusmerkkisuunnitelmien laatimista varten pienempiin suunnittelualueisiin. Suunnittelutasolla kartoitetaan merkittävimmät palvelukeskittymät sekä sellaiset nähtävyydet ja aktiviteetit, joilla katsotaan opastusmielessä olevan valtakunnallista merkitystä ja joiden viitoituskelpoisuutta suosittelee valtakunnallinen lausunnonantajataho. Yksittäisten palvelujen osalta kartoitetaan leirintäalueet, koska niitä ei ole kaikissa kunnissa, ne sijaitsevat keskustojen ulkopuolella ja niiden merkitys on useasti niin suuri, että matkailijat käyvät niissä etukäteen suunnitellusti tai ovat valmiita tekemään poikkeaman etukäteen suunnittelemaltaan reitiltä käydäkseen kohteessa. Tienkäyttäjille ja vapaa-ajan liikkujille tarkoitettut muut palvelut kuten esim. hotellit, ravintolat, mökkimajoitukset ja maaseutuyritykset kartoitetaan vasta seudullisissa ja palvelukohdekeskittymien opastussuunnitelmissa, joissa myös laaditaan opastusmerkkisuunnitelmia. "Kädenvääntöä" yksittäisten kohteiden opastustavoista ei ole tarkoituksenmukaista käydä strategiatasolla.

Maakunnan opastusstrategialla tarkoitetaan opastuksen kehittämisen yhteistyön tiivistämistä ja kehittämistä. Opastuksen yhteistyöryhmä vaikuttaa ja seuraa maakunnallisessa palvelukohteiden opastussuunnitelmassa esitettyjen kehittämistoimenpiteiden edistymistä ja toteutumista sekä huolehtii siitä, että suunnitelmassa esitettävät asiat ovat jatkuvasti ajan tasalla.

Opastusstrategia

- Tiivistää ja kehittää opastusasioissa yhteistyötä sidosryhmien välillä sekä toimii eri sidosryhmien mielipiteiden ilmaisukanavana.
- Tarjoaa puitteet kuntien opastustoimistojen ja -kartojen sekä opastuskeskusten kehittämiseen.
- Edistää maakunnalle tärkeiden asioiden ja erityispiirteiden huomioon ottamista ja merkittävien suunnittelualueen ulkopuolisten kohteiden viitoittamista pienemmille alueille tehtävissä opastusmerkkisuunnitelmissa.
- Varmistaa samantyyppisissä ratkaisuisa yhdenmukainen opastuskäytännön.

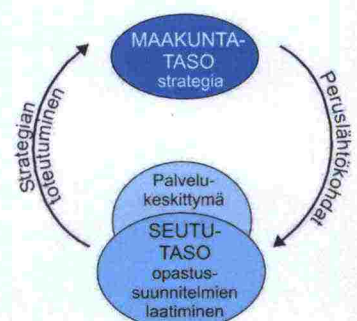
1.1.2 Palvelukohteiden seudulliset opastussuunnitelmat

Palvelukohteiden maakunnallinen opastussuunnitelma ohjaa seudullisten opastussuunnitelmien laatimista.

Palvelukohteiden seudullinen opastussuunnitelma on jo toteutukseen tähtäävä selvitys, jossa määritellään alueelliset opastusperiaatteet. Käsittelyyn kuuluu kaikkien opastukseen soveltuvien palvelujen, nähtävyyksien ja aktiviteettien kartoittaminen sekä viitoituskriteerien, opastusetaisyyksien ja opastustapojen määrittäminen. Suunnitelmassa laaditaan valittujen periaatteiden mukaiset opastusmerkkisuunnitelmat. Valmis suunnitelma toimii lupaviran-

Palvelukohteiden opastuskelpoisuuksien lausunnonantajatahot

MUSEOVIRASTO Maakunnan merkittävä museo, historiallisesti merkittävä kirkko tai historiallisesti merkittävä nähtävyys
KESKI-SUOMEN TAIDE-TOIMIKUNTA Maakunnan merkittävä taiteellinen nähtävyys
KESKI-SUOMEN YMPÄRISTÖKESKUS Maakunnan merkittävä luonnonnähtävyys
METSÄHALLITUS Maakunnan kansallispuistot, luontokeskukset ja merkittävät luonnonsuojelualueet
MATKAILUASIAMIEHET RY Opastustoimistot, joille on myönnetty kansainvälisen vihreävalkoisen i-tunnuksen käyttöoikeudet
SUOMEN LEIRINTÄALUEYHDISTYS RY Tasoluokituksen mukaiset leirintäalueet



omaisten viitoituslupien merkittävimpanä asiakirjana, jonka perusteella yrittäjillä on mahdollisuus hakea kohteisiinsa suunnitelman mukaiset viitoitusluvut ja toteuttaa opastus maastoon periaatteiden mukaisesti.

1.1.3 Palvelukohdekeskittymien opastussuunnitelmat

Palvelukohdekeskittymän opastussuunnitelma laaditaan matkailualueelle, kunnan keskustaajamaan tai alueelle, jossa suuri palvelujen määrä edellyttää viitoituksessa normaalia enemmän erityisratkaisujen tekemistä. Opastuksessa on tyypillistä kohdekohtaisesta viitoituksesta luopuminen ja korvaavien ratkaisujen hakeminen opastuspistejärjestelmää tai maanteiden viitoitusta kehittämällä.

Seudullisissa opastussuunnitelmissa palvelukohdekeskittymä voidaan viitoittaa esimerkiksi alueen yhteiselle opastuspisteelle. Palvelukohdekeskittymän opastusratkaisujen suunnittelu samanaikaisesti seudullisen suunnitelman kanssa on perusteltua ja suositeltavaa, jos palvelukohdekeskittymän palvelujen osoittamisessa ei esiinny kohtuuttomasti ongelmia tai jos ratkaisut ovat helposti löydettävissä jo seudullisella tasolla.

1.2 Tieliikenteen opastusjärjestelmä

Viitoituksen tarkoituksena on yhdessä asianmukaisen tiekartan kanssa opastaa tienkäyttäjää kohteeseensa edullisinta reittiä. Palvelukohteiden viitoitus täydentää reittiopastusta osoittamalla tienkäyttäjälle matkan aikana tarvittavia palveluja. Opastusjärjestelmän rakenne muodostuu kolmesta tasosta.

Ensimmäinen taso - Tiekartat ja niiden tietoja toistavat viitat

Matkailija osaa tiekarttaa ja tieviitoitusta toisiinsa vertailemalla suunnistaa tieverkkoa käyttäen jokaiseen tiekartassa esitettyyn kohteeseen. Suunnistaminen tieverkolla on mahdollista tunnistamalla tieviitoista tiekartalla esiintyvät tienumerot ja maantieteelliset erisnimet, jolloin kielellisiä ongelmia ei pääse syntymään.

Toinen taso - Opastuspisteet

Matkailija suunnistaa tiekartalle merkittyyn ja viitoitettuun opastuspisteeseen halutessaan sijaintiympäristönsä palveluista ja kohteiden sijainnista monimuotoisempaa ja tarkempaa matkailuun liittyvää tietoa kuin mitä tiekartta tarjoaa. Opastuspisteessä on mahdollista täsmätä sijaintinsa tiekartalla, mikäli siitä on ollut epävarmuutta.

Opastuspisteeseen saapuessaan matkailija kohtaa ulko- tai sisätiloihin sijoitetun alueellisen opastuskartan palvelumainoksineen, sisätiloihin sijoittuvan interaktiivisen opastuspäätteen tai matkailuneuvontapisteen. Opastuspisteiden tärkeä tehtävä on opastaa matkailija sen tien varteen, josta lopulliseen määränpäähän käännetään. Hyvin varustetusta opastuspisteestä saa ottaa mukaansa alueen matkailupalveluja esittelevän yksityiskohtaisen tiekartan, joka toimii muistilappuna matkalla perille.

Kolmas taso - Lähestymisviitat

Palvelukohdeopasteet, osoitekartan tietoja toistavat tien- ja kadunnimikilvet, erilaisia toimintoja kuvaavat osoiteviitat sekä tiekartalla esiintymättömien lähi-, paikallis- ja erityiskohteiden tienviitat. Käytössä on valikoima eri tilantei-

ENSIMMÄINEN TASO Tiekartat, Tieverkon viitoitus
TOINEN TASO Opastuspisteet (opastuskartta tai -toimisto) Esitteet Mukaan otettava tiekartta
KOLMAS TASO Tien- ja kadunnimikilvet Lähi- paikallis- ja erityiskohteiden viitoitus Palvelukohteiden opasteet

siin sopivia viittoja, jotka ohjaavat riittävän lähelle suunnistaneen tienkäyttäjän perille kohteeseen.

2 SUUNNITELMAN TAVOITTEET

Palvelukohteiden maakunnallisen opastussuunnitelman tavoitteita ovat:

Maakuntakohtaisen yhteistyöryhmän perustaminen

Perustetaan palvelukohteiden opastuksen kehittämistä varten maakunta-opastuksen yhteistyöverkko. Yhteistyöverkko kokoontuu määräajoin tai tarpeen vaatiessa useammin seuraamaan palvelukohteiden maakunnallisessa opastussuunnitelmassa laaditun opastusstrategian¹ toteutumista ja käsittelemään alueellisten opastuseriaatteiden toimivuutta. Yhteistyöverkon tehtävänä on myös lisätä opastuksen tietoisuutta sidosryhmien keskuudessa.

Merkittävimpien palvelukeskittymien, aktiviteettien ja nähtävyyksien sijainnin määrittäminen

Kartoitetaan maakunnan merkittävimmät palvelukeskittymät ja sellaiset nähtävyys- ja aktiviteettipaikat, joilla katsotaan opastusmielessä olevan valtakunnallista merkitystä tai joiden viitoituskelpoisuutta suosittelee valtakunnallinen lausunnonantajataho.

Leirintäalueiden sijainnin määrittäminen

Kartoitetaan maakunnan leirintäalueet, koska niitä ei ole kaikissa kunnissa, ne sijaitsevat keskustojen ulkopuolella ja niiden merkitys on useasti niin suuri, että matkailijat käyvät niissä etukäteen suunnitellusti tai ovat valmiita tekemään poikkeaman etukäteen suunnittelemaltaan reitiltä käydäkseen kohteessa.

Opastusjärjestelmän toisen tason kehittäminen

Määritellään opastustoimistojen ja -kartojen sekä tieinfojen sijoittumis- ja kehittämisperiaatteet karkeasti kunta- ja tieverkkotasolla. Lähtökohtana on, että vain ne kohteet voidaan osoittaa opastustoimistoina, joilla on oikeus käyttää kansainväistä vihreävalkoista i-tunnusta.

Laaditaan kolmiportaisen opastusjärjestelmän toisesta tasosta pitkän tähtäimen kehittämissuunnitelma (PTS). Tavoitteena on kehittää maakuntaan korkealaatuista informaatiota jakavien opastuskeskusten verkko. Opastuksen laadun tulee olla korkeatasoista ja tietoa tulee jakaa tasapuolisesti kaikista tienkäyttäjien ja matkailijoiden tarvitsemista palveluista.

Maakunnan jakaminen palvelukohteiden seudullisiin opastussuunnittelualueisiin

Jaetaan maakunta tarkempien opastusmerkkisuunnitelmien laatimista varten pienempiin suunnittelualueisiin ja otetaan huomioon alueiden omaleimaisuus ja perinteet. Laaditaan aikataulut palvelukohteiden alueellisten opastussuunnitelmien laatimisille.

¹ Maakunnan opastusstrategialla tarkoitetaan opastuksen kehittämisen yhteistyön tiivistämistä ja kehittämistä. Opastuksen yhteistyöryhmä vaikuttaa ja seuraa maakunnallisessa palvelukohteiden opastussuunnitelmassa esitettyjen kehittämistoimenpiteiden edistymistä ja toteutumista sekä huolehtii siitä, että suunnitelmassa esitettävät asiat ovat jatkuvasti ajan tasalla.

3 NYKYTILAN KARTOITUS

3.1 Opastusjärjestelmän vastuutahot

Palvelukohteiden alueellisen opastuksen eri vastuutahot ovat yksityisten toimijoiden lisäksi Tiehallinto ja kunnat. Kunnan edustajat tiedustelevat ajoittain Tiehallinnolta keinoja alueellaan toimivien matkailu- ja teollisuusyritysten opastamisen tehostamiseksi. Tiepiirien tarjoamat keinot ovat usein kunnille riittämättömiä ja opastuksen kehittämisen kannalta on todettu, että toimijoiden on löydettävä yhteiset toimintalinjat ja yksi yhteinen strategia.

Opastuksen kehittämisen kannalta nykytila on tyydyttävä ja toimijoiden mahdollisuudet kehittämiseen jatkossa ovat hyvät. Kunnilla on mahdollisuus Tiehallinnon infopisteissä linkittää palveluun omat palvelusivut tai Tiehallinto voi olla myös mukana muiden konsepteissa omalla tietosisällöllään. Kunnat puolestaan ovat aikaisempaa enemmän keskinäisen kilpailun sijaan liittoutuneet, erityisesti matkailusektorilla, mainostamaan ja opastamaan yhdessä. Tästä esimerkkinä ovat seudulliset yhteisopastuspisteet, joissa jaetaan paperisia esitteitä, sekä yhteiset, yleensä seudulliset internet-sivustot. Yhteistyön tiivistäminen ja kehittäminen jatkossakin on kaikkien toimijoiden kannalta kokonaistaloudellisinta.

Välineet ja keinot opastuksen kehittämiseen ovat olemassa. Ongelma opastuksen kehittämisessä tyydyttävästä nykytilasta kohti erinomaista tulevaisuutta on eri toimijoiden tietämättömyys toisten aikaansaannoksista sekä yhteisen matkailua palvelevan opastusstrategian puuttuminen. Opastuksen kehittämisen kannalta on erityisen tärkeää maakunnan eri toimijoiden vastuiden selvittäminen yhteisessä suunnitelmassa.

3.2 Nykytilanteen ongelmat

Epäyhtenäinen opastuskäytäntö

Palvelukohteiden opastuksen suurimpia ongelmia ovat epäyhtenäinen opastuskäytäntö, luvattomat opasteet ja tarjottavien palvelujen laatu suhteessa tienkäyttäjille jaettavaan informaatioon. Alueellisen opastussuunnitelman puuttuessa viitoituslupia on myönnetty soveltamalla olemassa olevia ohjeita. Epäyhtenäiseen käytäntöön ovat vaikuttaneet myös viitoitusohjeiden muutokset, lupien käsittelijöiden vaihdokset ja ajan hengen muuttuminen. Myös usean opastusta koskevan aloitteen käsittely on viivästynyt, koska on päädytty odottamaan alueellisen opastussuunnitelman laatimista.

Opastuspisteiden koordinaation puute

Nykymuotoisessa opastusjärjestelmässä oletetaan, että tienkäyttäjä on etukäteen suunnitellut matkansa hyvin. Satunnaiselle kulkijalle järjestelmän tuki on puutteellista. Tiekartalla, tieverkon viitoissa ja jopa opastuskartoissa on rajalliset mahdollisuudet esittää tietoa alueen palveluista. Yleensä opastus on orientoitunut sijaintitiedon esittämiseen ja opastuksen kiinteän luonteen vuoksi ei yleensä pystytä tarkemman tiedon esittämiseen esimerkiksi majoituspalvelujen täyttöasteen osalta.

Opastusjärjestelmän toisen tason (opastuskartat ja opastustoimistot) kohteiden laatutaso vaihtelee voimakkaasti. Informaation sijainti ei välttämättä ole tieverkon kannalta paras mahdollinen, koska opastuksen sijainti määräytyy lähinnä kaupallisten palvelujen sijainnin perusteella. Tienkäyttäjä ei myöskään aina voi luottaa opastustoimistoissa ja -kartoissa annettavaan informaatioon. Kartojen laatu voi olla heikko tai ne eivät ole ajantasaisia, ja sama saattaa koskea myös jaossa olevaa muuta opastusmateriaalia. Tietoa ei myöskään anneta tasapuolisesti kaikista palveluista, varsinkin jos opastuksen ylläpidosta vastaa kilpaileva yrittäjä.

Tienvarsimainosten hallinnan puute

Tienvarsimainonta on paikoin päässyt riistäytymään käsitä. Tienvarsimainonta voi tehdä liikenneympäristön sekavaksi ja vaarantaa liikenneturvallisuutta. Mainos voi aiheuttaa näkemäesteen peittäessään vapaan näkemän tiejaksolla tai liittymässä ja sekoittumisriskin muistuttaessaan liikennemerkkiä tai valo-opastetta. Mainos voi lisäksi aiheuttaa tiellä liikkujan tarkkaavaisuuden vähenemisen kiinnittäessään huomion pois liikenteestä tai liikenteen ohjauksesta. Tienkäyttäjät eivät koe tienvarsimainontaa ongelmallisena. Tienvarsimainonnan nopeaan ja vaikeasti hallittavaan lisääntymiseen ovat syynä mm. valvonnan puute, tietämättömyys toiminnan luvanvaraisuudesta, lainsäädännön hajanaisuus ja lainsäädännössä tapahtuneet muutokset, vähäinen tiedottaminen sekä välinpitämätön suhtautuminen luvattomaan ulko-mainontaan.

3.3 Maakunnallisessa opastussuunnitelmassa esitettävät palvelut ja toiminnot

Nykytilan kartoituksessa ovat olleet mukana opastuskelpoisuuksien lausunnonantajien (ks. sivu 10) listaamat viitoituskelpoiset nähtävyydet, matkailukohteet ja leirintäalueet sekä työnaikaisen sidosryhmäyöskentelyn perusteella esille nousseet kohteet. **Yksittäisten kohteiden lopullinen viitoituskelpoisuus ja opastustapa selviävät seudullisissa opastussuunnitelmissa, joissa kohteiden sisältö ja palvelujen laatu tarkistetaan tarvittavilta osin.** Tässä suunnitelmassa kartoitettujen kohteiden ajantasaisuus käydään läpi opastuksen maakunnallisessa yhteistyöryhmässä vuosittain tai aina tarpeen mukaan esimerkiksi ennen kuin seudullisia palvelukohteiden opastussuunnitelmia käynnistetään.

3.3.1 Opastustoimistot ja -kartat

Opastustoimistot

Opastustoimistolla tarkoitetaan ympäri vuoden tai sesonkiaikoina avoinna olevia, henkilökohtaisella neuvontapalvelulla varustettuja infopisteitä. Opastustoimistot ovat tarjontansa puolesta yleensä leimallisesti paikallis-seudullisia. Opastustoimiston kansainvälistä, vihreävalkoista merkkiä saa käyttää, kun Matkailuasiamiehet ry on todennut opastustoimiston täyttävän kansainvälisesti sovitut käyttöedellytykset.

Kansainvälisen vihreävalkoisen i-tunnuksen hallinnointi Suomessa siirtyi keväällä 2006 Suomen Matkailun Alueorganisaatioiden yhdistys SUOMA ry:lle.



Opastustoimistojen kansainvälisen merkin käyttöehdot ovat:

1. Opastustoimiston toiminnasta vastaa kunta tai useamman kunnan yhteisö, joka on sitoutunut pitämään toiminnan kehittyvien vaatimusten mukaisena.
2. Annettava matkailuinformaatio on asiakaslähtöistä sekä tasapuolista ja puolueetonta alueen kaikkia elinkeinonharjoittajia kohtaan.
3. Opastustoimistosta annettava informaatio on maksutonta.
4. Opastustoimisto on avoinna ympäri vuoden, kesäaikana myös lauantaisin vähintään neljä tuntia.
5. Jos opastustoimisto toimii vain kausittain on kilpi peitettävä tai poistettava niiksi ajoiksi kun toimipiste on suljettuna.
6. Toimistossa on sen aukioloaikoina oltava paikalla matkailijoiden palvelemiseen koulutettua kielitaitoista henkilökuntaa.

Tieverkolla opastustoimisto osoitetaan ”opastustoimisto” tunnuksella. Tiehallinto on tehnyt Matkailun edistämiskeskuksen (MEK) kanssa sopimuksen, että tieverkolta opastetaan MEK:n lausunnon perusteella kansainvälisen i-tunnuksen käyttöehdot täyttävät opastustoimistot. Sen jälkeen MEK on tehnyt Matkailuasiamiehet ry:n kanssa sopimuksen, että jatkossa Matkailuasiamiehet ry antaa Tiehallinnolle lausunnot opastustoimistojen opastuskelvopisuudesta. Suunnittelun alussa on pyydetty Matkailuasiamiehet ry:ltä näkemys Keski-Suomen kuntien tieverkolta osoitettavista matkailuneuvontapisteistä. Matkailuasiamiehet ry esittää, että Keski-Suomen maakunnallisessa opastussuunnitelmassa otetaan huomioon ne kuntien viralliset matkailuneuvontapisteet, joille Matkailuasiamiehet ry on puoltanut kansainvälisen vihreävalkoisen i-kilven käyttöoikeutta.

Virallisten, miehitettyjen opastustoimistojen verkko on Keski-Suomessa tiheä. Maakunnassa on 14 kunnassa yhteensä 17 opastustoimistoa, joille on myönnetty kansainvälinen i-tunnus. Näistä Himoksen, Kyyjärven ja Multian matkailuneuvontapisteet ovat käytössä vain matkailusesongin aikana. Kaikilla Keski-Suomen matkailuneuvontapisteillä ei ole kansainvälisen i-tunnuksen käyttöoikeutta. Käyttöoikeus saattaa puuttua, mikäli matkailuneuvontapisteen laatutaso ei ole riittävä tai kunta ei ole ollut tietoinen, että kansainvälisen i-tunnuksen käyttöoikeutta pitää anoa Matkailuasiamiehet ry:ltä. Muita kuin i-tunnuksen käyttöoikeuden omaavia matkailuneuvontapisteitä on ainakin Äänekoskella, Saarijärvellä ja Joutsassa.

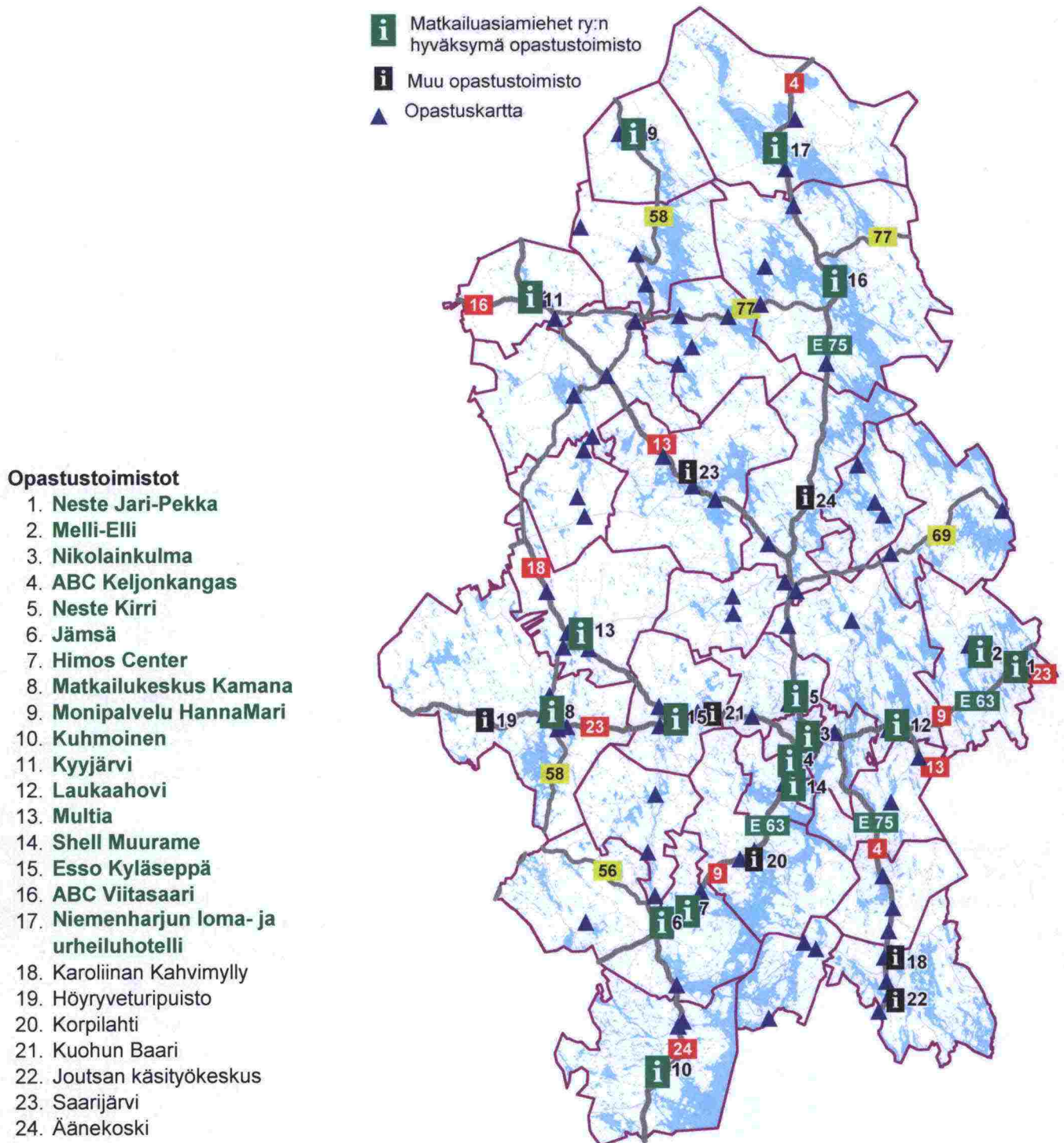
OPASTUS INFORMATION

Opastuskartat

Opastuskartalla tarkoitetaan ulkotiloihin sijoitettavaa kiinteää infotaulua, jonka yhteydessä ei ole käyttöä valvovaa henkilökuntaa. Opastuskartat ovat tietotarjontansa puolesta yleensä leimallisesti paikallisia. ”Opastuskartta” -tunnuksella voidaan osoittaa opastuspiste, jossa on yksi tai useampi alueen palveluja osoittava kartta.

Tienkäyttäjän ensimmäinen yhteys toisen tason opastukseen on yleensä ”Opastus – Information” –opastetaulu, joka ohjaa taajamaan saapuvan tienkäyttäjän kunnan ylläpitämän opastuskarttapalvelun luo. Opastuskartan yhteydessä voidaan kartan lisäksi esittää paikallista palveluinformaatiota. Opastuskartan kannalta ensiarvoisen tärkeää on, että karttaa ylläpidetään ja päivitetään vähintään vuosittain ennen lomakauden alkua. Tienkäyttäjän palveleminen opaskartoilla voi toimia ainoastaan, jos tienkäyttäjällä on mahdollisuus luottaa kartan informaatioon.

Keski-Suomen maanteiden varsilla on paljon opastuskarttoja. Kartat on sijoitettu kunnanrajojen läheisyyteen tai keskustojen sisääntulojen kohdille. Nykyisin yleisempi malli lienee opastuskarttojen sijoittaminen kuntien rajoille, mikä ei aina palvele tarkoitustaan, koska kuntien rajat esitetään eri tiekarttoissa vaihtelevasti ja tienkäyttäjää on vaikeampi ohjata kunnan rajalle kuin sen keskustaajamaan.



Kuva 2. Matkailuasiamiehet ry:n hyväksymät vihreävalkoisen i-tunnuksen käyttöoikeuden omaavat opastustoimistot, muut opastustoimistot sekä opastuskartat Keski-Suomen maakunnassa.



Tieinfopisteet osoitetaan Tieinfo-tekstillä, joka voi olla oma opastusmerkki i-tunnuksella varustettuna tai lisäksi jossain toisessa palvelukohtteen opastusmerkissä.

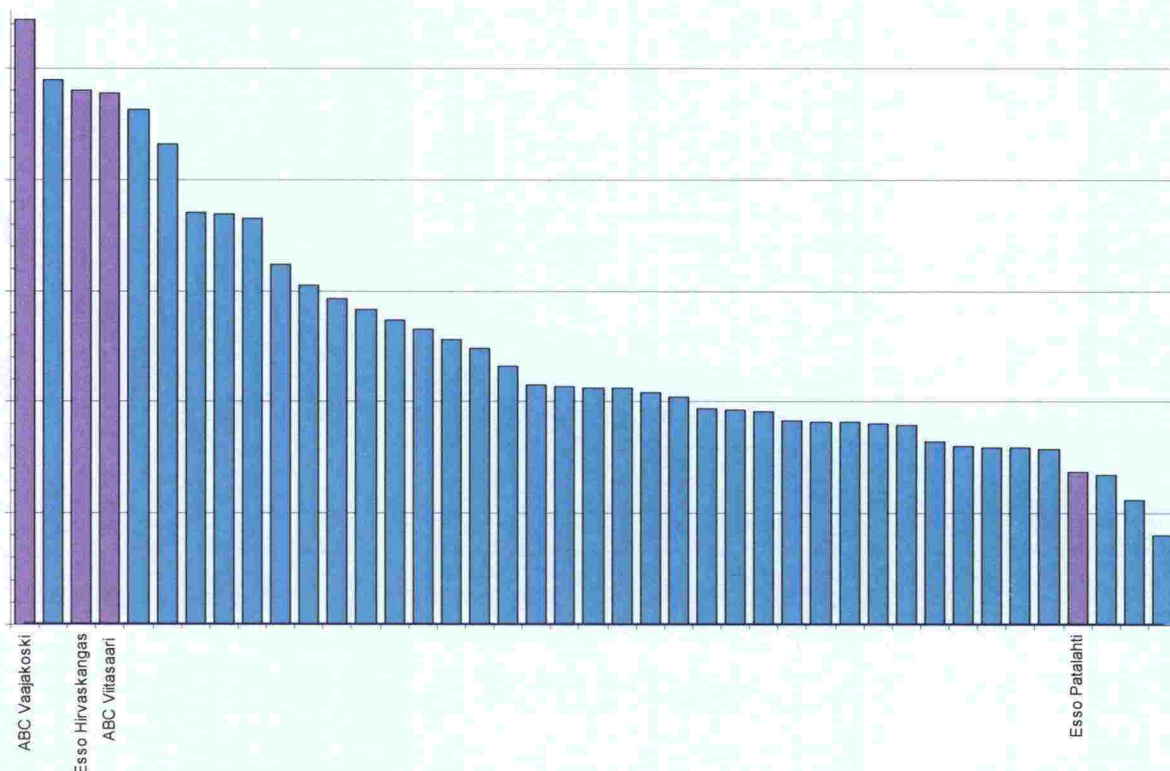
3.3.2 Tiehallinnon tieinfot

Tiehallinnon tieinfopisteistä tienkäyttäjät saavat ajantasaisia tietoja internet-palveluna muun muassa kelistä, tietöistä, liikenteestä, kelirikkorajoituksista sekä lossi- ja lautta-aikatauluista.

Tieinfot on pyritty sijoittamaan päätieverkon tärkeisiin pysähtymispaikkoihin, joissa on hyvät pysäköimispaikat raskaalle liikenteelle ja joissa aukioloajat ovat pitkiä, mielellään 24 h-palveluja. Suomessa tieinfoja on 42 kpl, joista neljä on Keski-Suomessa: ABC Vaajakoski (1), Esso Hirvaskangas (3), ABC Viitasaari (4) ja Esso Patalahti (38). Suluissa oleva lukema osoittaa tieinfopisteen suosion valtakunnallisessa käyttömääriin perustuvassa vertailussa tammi-kesäkuussa 2005. Kaikki Keski-Suomen tieinfopisteet ovat auki 24 h.

Tiehallinnon tieinfopisteitä on kolmea eri palvelutasoa:

1. Peruspalvelun pisteet
 - Tiehallinnon oma palvelu, joka tarjoaa tietoja kelistä, tietöistä, liikenteestä, kelirikkorajoituksista sekä lossi- ja lautta-aikatauluista.
2. Täyden palvelun pisteet
 - Tiehallinnon ja kuntien yhteisinfo.
 - Laajin palveluvalikoima; palvelulla on oma tilansa, joissakin on myös palveluhenkilöstöä.
 - Infopiste toimii yrittäjien ja kuntien kanssa tehtyjen yhteistyösopimusten mukaisesti.
3. Kaupalliset tai muut yhteistyöinfopisteet
 - Tiehallinto on mukana muiden konsepteissa omalla tietosisällöllään.
 - Tiehallinto on yksi tiedontuottaja ja toimii palvelun omistajan ehdoin.



Kuva 3. Tieinfo palvelujen käyttö tammi-kesäkuussa 2005, käyntimäärät tieinfosivuilla.

3.3.3 Nähtävyydet

Suunnittelun alussa pyydettiin näkemys Keski-Suomen ympäristökeskukselta maakunnan merkittävistä luonnonnähtävyyksistä, Keski-Suomen taide-toimikunnalta merkittävistä taiteellisista nähtävyyksistä, Museovirastolta merkittävistä historiallisista nähtävyyksistä ja museoista, sekä Metsähallitukselta niistä luonnonsuojelukohteista, jonne on järjestetty sisäinen opastus ja jotka halutaan osoitettavan maanteiltä. Lisäksi Suomen leirintäalueyhdistykseltä kysyttiin listaus maakunnan kaikista leirintäalueista, myös yhdistykseen kuulumattomista alueista.

Luonnonnähtävyydet ja kansallispuistot

Keski-Suomen ympäristökeskuksen mielestä maakunnan merkittäviä luonnonnähtävyyksiä ovat Metsähallituksen hallinnassa ja hoidossa olevat **Leivonmäen, Pyhä-Häkin, Isojärven ja Salamajärven kansallispuistot**. Viitasaarella oleva **Heinä-Suvannon lintujärvi** ja lintutorni on alueen ainoa kansainvälisesti merkittävä noin 400 hehtaarin kosteikkoalue, joka voitaisiin myös osoittaa nähtävyydennähtävyyksellä.

Keski-Suomessa on myös useita korkeille paikoille rakennettuja maisema- ja näköalatorneja, esimerkiksi Multian Kiiskilänmäellä, Joutsan Tammimäellä, Sumiaisten Kaakkovuorella, Pihtiputaan Haapavuorella, Viitasaaren Luotolansaarella, Äänekosken Tärtävuorella ja Leivonmäen Kuhasenmäellä, joita ympäristökeskus esittää harkinnanvaraisesti viitoitettaviksi. Tällöin näköalapaikkojen tulee olla turvallisia ja helposti saavutettavia.

Lisäksi Keski-Suomen ympäristökeskus on listannut 141 luontoretkekohdetta Keski-Suomesta, joista alueellisesti merkittävien luontokohteiden merkitsemistä osoiteviitoilla voisi pohtia.

Luonnonsuojelukohteet

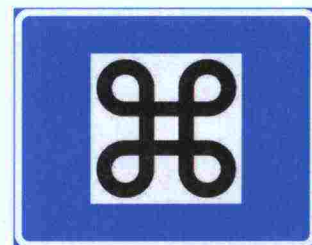
Metsähallitus totesi, että maakunnan suojelualueiden yleisökäytön painopistealueet sijoittuvat **Leivonmäen, Pyhä-Häkin, Isojärven ja Salamajärven kansallispuihin**. Salamajärven kansallispuisto toimii myös Peuran Polku retkeilyreitistön lähtöpaikkana.

Taiteelliset nähtävyydet

Keski-Suomen taidetoimikunta mielestä maakunnan parhaimmat taiteelliset nähtävyydet ovat:

Haihatus	Joutsa
Wanha Woimala	Jyväskylän maalaiskunta
Matkailukeskus Kamana	Keuruu
Einari Vuorelan kirjailijakoti	Keuruu
Vihtori Storckin perinneateljee	Kinnula
Juhola	Saarijärvi
Tuulensuun veistospuisto	Viitasaari

Lisäksi Keski-Suomen taidetoimikunnan mielestä muita viitoituskelpoisia taiteellisia nähtävyyksiä voisivat olla Hankasalmella Pienmäen talomuseo, Jyväskylässä Alvar Aalto -museo ja Keski-Suomen museo, Jyväskylän maa-



Lihavoidut kohteet ovat lausunnonantajatahojen mielestä opastuksen kannalta merkittävämpiä.

laiskunnassa Keski-Suomen Ilmailumuseo, Jämsässä Jämsän kaupungin-galleria, Kannonkoskella Kannonkosken kirkko, Keuruulla Keuruun museo, Vanha Kirkko ja Pihjalajaveden erämaakirkko, Luhangassa Luhangan kirkko, Saarijärvellä Saarijärven museo, Säätyläismuseo, Runeberg-näyttely ja Heralan taiteilijakoti sekä Suolahdessa Suolahden Wanha Asema.

Keski-Suomen taidetoimikunnan listaamista taiteellisista nähtävyyksistä seuraavat kohteet olivat myös Keski-Suomen museon mielestä museoina nähtävyytstunnuksella viitoitettavaa tasoa:

- **Pienmäen talomuseo**, Hankasalmi
- Alvar Aalto –museo ja Keski-Suomen museo, Jyväskylä
- **Keski-Suomen Ilmailumuseo**, Jyväskylän mlk
- **Kamana** ja Keuruun museo, Keuruu
- Saarijärven museo ja Säätyläismuseo, Saarijärvi

Keski-Suomen taidetoimikunta ilmoitti Keski-Suomen pilottikuntien palvelukohteiden alueellista opastussuunnitelmaa koskevassa lausunnossaan tärkeäksi myös palvelujen laadullisen yhteensopivuuden lisäksi paikallinen identiteetti ja kulttuuriperinnön erityispiirteiden huomioimisen.

Museot ja historialliset nähtävyydet

Museoviraston mielestä Keski-Suomen neljä opastettavaa arkeologista kohdetta ovat **Päijälän linnavuori** Kuhmoisissa, Jämsänkosken **Linnasenmäki**, Saarijärven **Summassaaren muinaisjäännösalue** ja Laukaan **Hartikan muinaisjäännösalue**. Näiden lisäksi myös museolistassa oleva **Kivikauden kylä** Saarijärvellä on nähtävyytenä opastettavaa tasoa. Historiallisissa nähtävyyksissä maakunnassa on kaksi selkeää opastettavaa ryhmää: Maailmanperintökohteet ja museosillat. Maailmanperintökohteita ovat **Petäjäveden vanha kirkko** ja **Struven kolmioketju** Korpilahdella ja museosilloja ovat Joutsassa kotiseutumuseon läheisyydessä oleva **Viherin silta** sekä Pihtiputaalla **Heinäjoen silta**. Muut potentiaaliset historialliset kohteet liittyvät vesiliikenteeseen ja kanaviin esim. Keiteleen – Iisveden reitin kanavat ja Huopanankoski Viitasaarella sekä 1. maailmansodan aikaisiin vallituksiin.

Museovirasto ja alueen maakuntamuseo, Keski-Suomen museo, ovat yhdessä käyneet läpi maakunnan opastuskelpoiset museot. Maakuntamuseon mielestä seuraavat museot ovat nähtävyytstunnuksella opastuskelpoisia kohteita (luettelossa on lihavoitu merkittävimmät kohteet):

Hankasalmi	Hankasalmen museokylä ja Pienmäen talomuseo
Joutsa	Joutsan talomuseo (ja Viherin silta)
Jyväskylä	Alvar Aalto –museo, Jyväskylän taidemuseo, Jyväskylän yliopiston museo, Keski-Suomen luontomuseo, Keski-Suomen museo, Muinaiskeskus Kivikäs ja Suomen käsityön museo
Jyväskylän mlk	Keski-Suomen Ilmailumuseo
Jämsä	Hallinportin Ilmailumuseo, Kuoreveden kotiseutumuseo, Maamiehen museo ja Pälämäen kotiseutumuseo
Jämsänkoski	Aarresaaren kotiseutumuseo
Karstula	Wanhat vehkeet automuseo

Keuruu	Haapamäen höyryveturipuisto, Kamana ja Keuruun museo
Kinnula	Kinnulan kotiseutumuseo
Konnevesi	Konneveden kotiseutumuseo
Kuhmoinen	Ase- ja varusmuseo
Laukaa	Museokylä Kalluntalo, Saraakallion kalliomaalaukset
Luhanka	Peltolan mäkitupalaismuseo
Muurame	Saunakylä
Petäjävesi	Keski-Suomen tieliikennemuseo ja Radio- ja puhe- linn museo
Saarijärvi	Saarijärven museo, Säätyläiskotimuseo ja Kivikau- den kylä
Uurainen	Keski-Suomen kauppamuseo/ajoneuvomuseo
Viitasaari	Kärnän sähkölaitosmuseo ja Viitasaaren metsätyö- museo
Äänekoski	Äänekosken kaupunginmuseo ja Äänekosken tai- demuseo

Museoviraston mielestä kaupunkien keskustoissa sijaitsevia museoita ei tule viitoittaa kaukaa muuten kuin poikkeustapauksissa. Museoiden potentiaaliset kävijät tietävät, että kaupungeissa on yleensä kaupunginmuseo (mahdollisesti maakuntamuseo) ja usein myös taidemuseo.

Museotiet

Keski-Suomessa on yksi museotie, **Koiviston paikallistie** Äänekoskella.

Muut näkemykset, ei lausunnonantajatahot

Keski-Suomen maakunnallisen opastussuunnitelman laatimisen yhteydessä järjestetyissä sidosryhmätilaisuuksissa sekä niiden jälkeen on tullut jo edellä mainituiden lisäksi esille kohteita, jotka voisivat olla luonteeltaan sellaisia, jotka tulisi myös opastaa yleiseltä tielverkolta. Tällaisia kohteita ovat (kohteen perässä on kerrottu esityksentekijä):

Taiteelliset nähtävyydet:

- M-Real Oy:n tehdasmuseo Äänekoskella / *Äänekosken kaupunki ja kaupunginmuseo*
- Muita Äänekosken kohteita: Laaja-Art, Vanha Riihelä, Mämmen kesäkirKKo / *Äänekosken kaupunki*

Luonnonnähtävyydet:

- Kapeenkosken koskikalastus- ja virkistysalue Äänekoskella / *Äänekosken kaupunki*
- Hitonhauta Laukaassa / *Äänekosken kaupunki*
- Laulavan Mörön polku, Suolahti – Sumiainen / *Äänekosken kaupunki*
- Pyhäkankaan karsikko Saarijärvellä / *Äänekosken kaupunki*

Museot tai muut nähtävyydet:

- Kapeenkosken muinaismuistoalue Äänekoskella / *Äänekosken kaupunki ja kaupunginmuseo*
- Jämsän kirkkomuseo / *Jämsek Oy*
- Evakkoreki-museo Jämsässä / *Jämsek Oy*

Lisäksi tulee ottaa huomioon Jyväskylän matkailutarjonta ja nähtävyydet.

Kohteet taajamien ulkopuolella:

1. Salamajärven kansallispuisto
2. Pyhä-Häkin kansallispuisto
3. Leivonmäen kansallispuisto
4. Isojärven kansallispuisto
5. Heinä-Suvannon lintujärvi
6. Päijälän linnavuori
7. Summassaaren muinaisjäännosalue
8. Hartikan muinaisjäännosalue
9. Kivikauden kylä
10. Saraakallion kalliomaalaukset
11. Struven ketjun mittauspiste
12. Viherin silta
13. Heinäjoen silta
14. Pienmäen talomuseo
15. Keski-Suomen ilmailumuseo
16. Tuulensuun veistospuisto
17. Haapamäen veturipuisto
18. Huopanankoski
19. Peltolan mäkitupalaismuseo
20. Saunakylä
21. Einari Vuorelan kirjailijakoti
22. Vihtori Storckin perinneateljee
23. Wanha Woimala
24. Koiviston paikallistie
25. Keitele-lisvesi kanavat

Kohteet taajamissa:

26. Linnasenvuoren muinaismuistoalue
27. Haihatus
28. Juhola
29. Petäjaveden vanha kirkko
30. Matkailukeskus Kamana, Keuruun museo



Kuva 4. Keski-Suomen merkittävimmät nähtävyydet (tekstissä lihavoidut kohteet). Muut työssä esille tulleet nähtävyydet on esitetty liitteissä 1.

3.3.4 Leirintäalueet

Keski-Suomessa on noin 30 leirintäaluetta. Näistä seitsemällä on Suomen leirintäalueiden luokitusryhmän luokitus. 5-portaisen tasoluokituksen tarkoituksena on kertoa leirintäalueiden käyttäjille ajanmukaista ja vertailukelpoista tietoa alueiden palvelutasosta. Tarkoituksena on myös parantaa leirintäalueiden ympäristönsuojelua ja viihtyisyyttä sekä antaa leirintäalueiden palvelutasoa koskevat tavoitteet alueiden suunnittelijoille ja rakentajille.

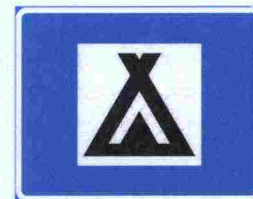
Keski-Suomen leirintäalueista on seuraavilla kohteilla tasoluokitus:

- Motelli Revontuli ***, Hankasalmi (M 21, A 40)
- Tampinmylly **, Joutsa (M 10, A, T)
- Rasua ***, Jämsänkoski (M 14, A 38, T)
- Karavaani Iso Mies ***, Karstula (M 3, A 50)
- Ahvenlampi ****, Saarijärvi (M 43, A 40, T)
- Hankalan lomakeskus **, Suolahti (M 9, A 25, T)
- Hännilänsalmi ***, Viitasaari (M 20, A, T)

Muita ulkoilulain (1343/1994) perusteella olevia leirintäalueita ovat:

- Ruokoniemi, Hankasalmi (M 9, A 82)
- Oravakivi, Joutsa (M 7, A 6, T)
- Pitkäniemen lomamökit, Joutsa (M 13)
- Laajavuori, Jyväskylä (A 88)
- Himoslomat, Jämsä (M 186, A 35, T)
- Karijärvi, Jämsä (M 1, A 42, T)
- Rantapirtti, Jämsänkoski (M 10, A, T)
- Lomakouhero, Karstula (M 16, A 80, T)
- Iso Kirja, Keuruu (M 7, A 250, T)
- Nyyssänniemi, Keuruu (M 23, A 29, T)
- Hannunkiven lomakylä, Kivijärvi (M 36)
- Nelospirtti, Korpilahti (M 14, A 8, T)
- Kallioranta, Kyyjärvi (M 16, A 20, T)
- Sinervä, Multia (M 8, A, T)
- Riihivuori, Muurame (M 9, A 50, T)
- Niemenharju, Pihtipudas (M 27, A 20)
- Summasaari, Saarijärvi (M 20, A 14, T)
- Kookanniemi, Sumiainen (M 6, A 6, T)
- Luontoloma Lepänjuuri, Sumiainen (M 10, A, T)
- Camping Ruuhimäki, Toivakka (M 65, A 20, T)
- Lomakylä Valkama, Viitasaari (M 10)
- Nelostien lomamökit, Äänekoski (M 9, A 12, T)

Tasoluokittelemattomat leirintäalueet voivat laadultaan ja palveluvarustukseltaan olla tasokkaita ja sellaisenaan helpostikin luokituskelpoisia. Jotkin leirintäalueet voivat olla myös pienehköjä mökkikyliä, koska ulkoilulain mukaan alue on aina leirintäalue, jos siellä on vähintään 10 mökkiä. Yleisesti maakunnan leirintäalueverkosto on kattava, mutta esimerkiksi Jyväskylän maalaiskunnassa, Kannonkoskella, Kinnulassa, Konnevedellä, Laukaalla, Leivonmäellä, Luhangassa, Petäjäviedellä, Pylkönmäellä ja Uraisissa ei ole leirintäaluetta.



M = mökki

A = asuntoauto- tai
asuntovaunu-
paikka (luku-
määrä ilmoitettu
vain sähköliitty-
mäpaikoista)

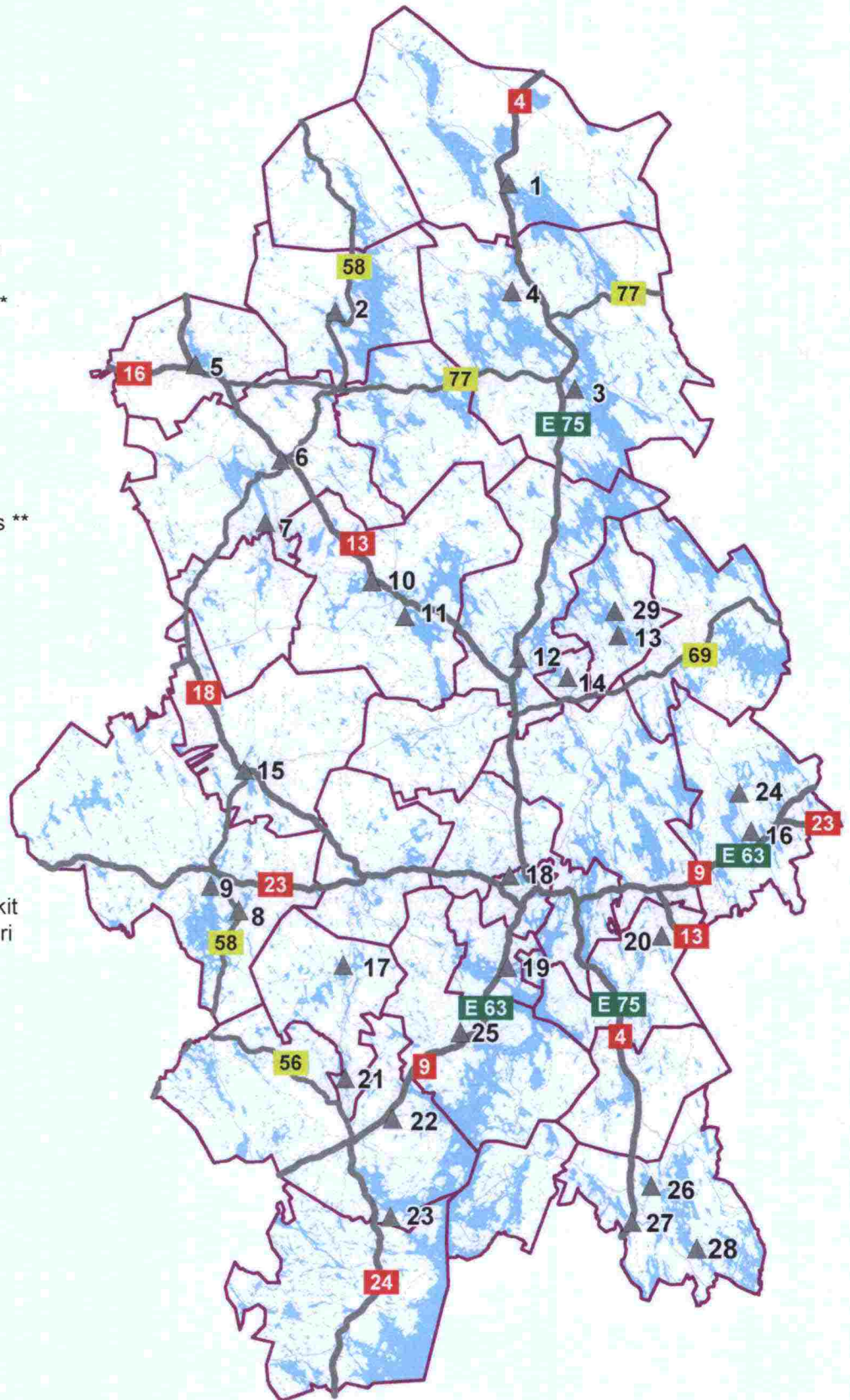
T = teltpaikka

Lähteet:
Turisti Majoitus 2005,
Suomen Leirintäalueyh-
distys ry

Lisäksi alueella voi olla
muutama sellainen koh-
de, joka täyttää ulkoilu-
lain leirintäalueelle aset-
tamat vaatimukset, mut-
ta ei näy listauksessa
puutteellisten tietojen
vuoksi.

Leirintäalueiden viitoi-
tuskelpoisuus ja opas-
tustapa selvitetään pal-
velukohteiden seudullis-
issa opastussuunnitel-
missa, joissa kohteiden
sisältö ja palvelujen laa-
tu tarkistetaan tarvittavi-
ta osin.

1. Niemenharju
2. Hannunkiven lomakylä
3. Hännilänsalmi ***
4. Lomamotelli Valkama
5. Kallioranta
6. Karavaani Iso Mies ***
7. Lomakouhero
8. Iso Kirja
9. Nyyssänniemi
10. Ahvenlampi ****
11. Summasaari
12. Nelostien lomamökit
13. Kookanniemi
14. Hankalan lomakeskus **
15. Sinervä
16. Motelli Revontuli ***
17. Rantapirtti
18. Laajavuori
19. Riihivuori
20. Ruuhimäki
21. Rasua ***
22. Himoslomat
23. Karijärvi
24. Ruokoniemi
25. Nelospirtti
26. Tampinmylly **
27. Oravakivi
28. Pitkäniemen lomamökit
29. Luontoloma Lepänjuuri



Kuva 5. Keski-Suomen ulkoilulain mukaiset leirintäalueet.

3.3.5 Palvelukohdekeskittymät ja vetovoimaiset kohteet

Matkailullisesti Jyväskylän kaupunki on ehdottomasti maakunnan vetovoimaisin kohde. Suomalaisessa mittapuussa suurehkoa kaupunkia ei voida kuitenkaan sellaisenaan pitää varsinaisena palvelukohdekeskittymänä. Kaupungissa kävijät tietävät, että niissä tavallisesti on nähtävyyksiä ja matkailullisesti muita kiinnostavia asioita.

Himoksen matkailualue on Keski-Suomen ainoa todellinen palvelukohdekeskittymä, jossa runsaan aktiviteettivalikoiman lisäksi on laaja tarjonta ravintola-, majoitus- ja muita oheispalveluja. Alueelle on myös Tiehallinnon näkökulmasta aiheellista laatia ja ylläpitää palvelukohdekeskittymäkohtainen opastussuunnitelma, koska opastuksessa joudutaan luopumaan kohdekohtaisesta viitoituksesta ja etsimään korvaavia ratkaisuja tehostamalla opastuspistejärjestelmää ja tieverkon viitoitusta.

Työnaikaisen sidosryhmätyöskentelyn perusteella Jyväskylän kaupungin ja Himoksen matkailualueen lisäksi on seuraavissa maakunnan kohteissa tavallista monipuolisempia matkailu- tai virkistyspalveluita tai nähtävyyksiä:

- Revontulen lomakeskus Hankasalmella
- Peurungan kuntoutumis- ja liikuntakeskus Laukaassa
- Piispalan luonto-, liikunta- ja nuorisomatkailukeskus Kannonkoskella

Matkailunedistämiskeskus (MEK) kerää vuosittain tietoja matkailukohteiden kävijämääristä. MEK:n tilastoimia matkailukohteita ovat perhe- ja harrastuskohteet, eläinkohteet, vapaa-aikakeskukset ja suurtapahtumat, tiede- ja opetuskohteet, tienvarsikohteet ja myymälät, näyttelykohteet, rakennukset, museot, luostarit ja kirkot.

MEK:n vuodelle 2004 tilastoitujen kävijämäärien perusteella neljä kohdetta saavuttaa vuosittain 100 000 kävijämäärän rajan Keski-Suomessa. Eniten, yli 600 000 kävijää, oli Kyyjärven Kauppakeskus Paletissa, joka sijaitsee valtateiden 16 ja 13 risteyksessä. Kauppakeskuksen yhteydessä toimii Kyyjärven kunnan opastustoimisto. Muita suosittuja kohteita olivat Jyväskylässä sijaitsevat Viherlandia yli 400 000 kävijällään ja vesiliikuntakeskus AaltoAlvari noin 350 000 kävijällään. Himoksen vapaa-ajankeskuksessa Jämsässä kävi noin 176 000 kävijää. Yli kymmenen tuhannen vierailijan kohteita olivat Suomen käsityön museo, Viherlaakso, Jyväskylän taidemuseo, Keski-Suomen museo, Puuhapuisto Veijari, Keski-Suomen Ilmailumuseo, Alvar Aalto -museo ja Saarijärven museo.

4 MAAKUNTAOPASTUKSEN KEHITTÄMISEN PERIAATTEET

4.1 Opastuksen toisen tason kehittäminen

Opastustoimistot ja kartat ovat kuntien perusväline toisen tason opastuksen hoitamiseksi.

4.1.1 Opastustoimistot

Opastustoimistot ansaitsevat tulla näkyviksi seudullisissa tai maakunnallisissa tiekartoissa. Opastustoimistoja toteutetaan tyypillisesti kausittain turisteja puoleensa vetäviin kohteisiin, kuten kansallispuistoihin, laskettelukeskuksiin ja kuntakeskuksiin. Toteuttajina ovat kunnan lisäksi matkailupalvelusta vastaavat matkailupalvelu- ja kehittämissyhtiöt.

Opastustoimistojen piha-alueella tulee olla myös opastuskartta palvelemissa asiakkaita toimiston ollessa suljettuna. Kartan tulee mielellään olla valaistu tai sen tulee sijaita valaistussa ympäristössä.

Matkailuasiamiehet ry:n näkemyksen mukaan matkailuneuvonnan voimavaroja voitaisiin tarvittaessa keskittää paremmin resursoituihin pisteisiin. 17 Keski-Suomen kunnassa ei ole i-tunnuksen käytön edellytykset täyttävää opastustoimistoa. Erityistä tarvetta näiden kohteiden viitoittamiselle ei Matkailuasiamiehet ry:n mukaan ole.

Kehittäminen:

Uusia opastustoimistoja ei ole tarvetta perustaa. Palvelun laadun kannalta olisi tärkeää, että opastustoimistot täyttäisivät kansainvälisen vihreävalkoisen i-tunnuksen käyttöehdot, jotka on esitetty kohdassa 3.3.1 Opastustoimistot ja -kartat.

- Kuntia suositellaan tiivistämään yhteistyötä opastustoimistojen toiminnan kehittämisessä ja sijoittamisessa / **vastuutaho kunnat, matkailupalvelusta vastaavat matkailupalvelu- ja kehittämissyhtiöt**
- Opastustoimistojen opastuskelpoisuudelta edellytetään kohteen täyttävän kansainvälisen vihreävalkoisen i-tunnuksen käyttöehdot. / **opastusasioissa vastuutaho Tiehallinto**

4.1.2 Opastuskartat

Opastuskarttojen sijainnit ansaitsevat tulla näkyviksi seudullisissa tai maakunnallisissa tiekartoissa sekä luonnollisesti maanteiden varsilla olevissa opasteissa.

Opastuskarttojen osalta tulee kiinnittää huomiota karttojen päivittämiseen sekä valaisun tarpeeseen pimeään aikaan. Lisäksi on mietittävä karttojen sijainnin osalta se, voiko sijaintipaikalla operoida myös raskaalla liikenteellä. Karttojen osalta on muistettava, että tienkäyttäjä ei yleensä tiedä kuka on kartan virallinen ylläpitäjä. Tämän vuoksi kunnan on syytä pitää rekisteriä

kaikista alueellaan sijaitsevista opastuskartoista ylläpitäjistä riippumatta ja tarkastettava niiden tietosisältö vähintään kerran vuodessa. Opastuskarttojen päivittämisen laiminlyönti voi haitaksi tiettyä kohdetta etsivälle tienkäyttäjälle. Paitsi opastusjärjestelmän luotettavuudelle, se vaikuttaa myös kunnan ja leimallisesti koko seudun imagoon luotettavien palvelujen tuottajana ja niiden laadun valvojana.

Opastuskarttojen sisältö

Opastuskarttojen tulee palvella kaikkia tienkäyttäjiä. Kunnan opastuskartan pohjan muodostaa tie- ja katuosoitteiston kertova kartta. Orientoitumista helpottaa, jos kartassa näkyvät myös taajama-alueet, vesistöt sekä matkailun kannalta tärkeät maastomerkinnot kuten kosket, vaarat ja kanjonit.

Kunta päättää kartassa korostetusti esitettävät kohteet. Joitakin peruskohteita kannattaa kuitenkin aina merkitä. Tällaisia ovat esimerkiksi opastustoimistot, liikenneterminaalit, kunnan virastotalot, sairaalat, koulut, kirkot, huoltoasemat, hotellit, satamat ja tärkeimmät nähtävyydet. Tärkeintä on, että kartassa on katujen ja teiden nimet selvästi esillä. Liika informaatio voi tehdä kartan käyttämisen myös vaikeaksi.

Yrittäjillä tulee olla mahdollisuus vaikka maksua vastaan esittää opastuskarttoissa yrityksensä sijainti sekä kartan tekstiosassa yrityksen tarjoamat palvelut ja yhteystiedot. Maksuilla kunnat voivat pitää kartoja ajan tasalla. Esim. Keuruulla teollisuusalueiden opastuksen kehittämisessä yritysten näkymisessä kartalla luotiin malli, jossa yritykset luetaan kartan vierellä olevassa erillisessä taulussa, joka koostuu yrityskohtaisista lamelleista. Lamellit ovat kehyksessä pinottuna päällekkäin ja aina määrämittäisiä, jolloin niitä voidaan lisätä ja poistaa suhteellisen helposti ja edullisesti. Yritysten lamellit järjestetään kadunnimittain ja välilamelleina voidaan käyttää otsikkona kadunnimiä. Kadunnimilamelleissa voidaan käyttää samaa kirjasintyyppiä kuin kaduille sijoitettavissa kadunnimikilvissä. Yrityslamellien vasempaan reunaan sijoitetaan yrityksen osoitenumero kyseisellä kadulla.

Ahjokuja	7. Miina x	8. Miina x	Pajakuja	8. Miina x
1. Miina x	9. Miina x	10. Miina x	1. Miina x	9. Miina x
2. Miina x	11. Miina x	11. Miina x	2. Miina x	10. Miina x
3. Miina x	12. Miina x	12. Miina x	3. Miina x	11. Miina x
4. Miina x	13. Miina x	13. Miina x	4. Miina x	12. Miina x
Miljutie	14. Miina x	14. Miina x		Yliahontie
1. Miina x	15. Miina x	15. Miina x	Pihlakuja	1. Miina x
2. Miina x	16. Miina x	16. Miina x	1. Miina x	2. Miina x
3. Miina x	17. Miina x	17. Miina x	2. Miina x	3. Miina x
4. Miina x	18. Miina x	18. Miina x	3. Miina x	4. Miina x
5. Miina x	19. Miina x	19. Miina x	4. Miina x	5. Miina x
6. Miina x	20. Miina x	20. Miina x		6. Miina x
7. Miina x	21. Miina x	21. Miina x	Sysykuja	7. Miina x
8. Miina x	22. Miina x	22. Miina x	1. Miina x	8. Miina x
9. Miina x	23. Miina x	23. Miina x	2. Miina x	9. Miina x
10. Miina x	24. Miina x	24. Miina x	3. Miina x	10. Miina x
11. Miina x	25. Miina x	25. Miina x	4. Miina x	11. Miina x
12. Miina x	26. Miina x	26. Miina x		12. Miina x
13. Miina x	27. Miina x	27. Miina x	Teollisuustie	13. Miina x
14. Miina x	28. Miina x	28. Miina x	1. Miina x	14. Miina x
15. Miina x	29. Miina x	29. Miina x	2. Miina x	15. Miina x
Mänlymäentie	30. Miina x	30. Miina x	3. Miina x	16. Miina x
1. Miina x			4. Miina x	17. Miina x
2. Miina x	Pajalle	1. Miina x	5. Miina x	18. Miina x
3. Miina x		2. Miina x	6. Miina x	19. Miina x
4. Miina x		3. Miina x	7. Miina x	20. Miina x
5. Miina x		4. Miina x	8. Miina x	21. Miina x
6. Miina x		5. Miina x	9. Miina x	22. Miina x
		6. Miina x	10. Miina x	23. Miina x
		7. Miina x	11. Miina x	24. Miina x
		8. Miina x	12. Miina x	25. Miina x

Kuva 6.

Esimerkki teollisuusalueen opastuskartasta. Karttana on käytetty tavallista katuosoitekarttaa ja kadunnimet ovat valkopohjaisilla lamelleilla. Yritysten nimet voidaan laittaa alumiinilamelleille, jotka ovat teollisuusalueen luonteeseen sopivasti valmiiksi harmaita. Yritysten nimet

voidaan toteuttaa käyttäen yritykselle tyypillistä väri- ja kirjasintyyppi-
skaalaa sekä yrityksen logoa. / Lähde: Tiehallinnon selvityksiä
55/2004 Teollisuusalueopastuksen kehittäminen, Esimerkkikohde
Keuruu.

Opastuskarttojen sijoittaminen

Opastuskartan sijoittamisperiaatteet tärkeysjärjestyksessä ovat:

1. OPASTUSKARTAT SIJOITETAAN KUNNAN TÄRKEIMPIEN TAAJAMIEN KESKUS-
TOIHIN TAI NIIDEN VÄLITTÖMÄÄN LÄHEISYYTEEN ja opastuspiste viitoitetaan
joka suunnalta taajamaan saavuttaessa. Taajaman sijasta kyseessä voi
olla myös matkailukeskus.
 - kunnassa on yksi opastuspiste, jolloin opastuskartan tietojen ja alu-
een yleisilmeen ylläpitäminen on helppoa.
 - lähialueen liikennemäärät saattavat kasvaa ja aiheuttaa häiriöitä
2. OPASTUSKARTAT SIJOITETAAN KAIKILLE TÄRKEILLE SISÄÄNTULOTEILLE EN-
NEN TAAJAMAAN SAAPUMISTA.
3. OPASTUSKARTAT SIJOITETAAN MAHDOLLISESTI MYÖS KUNTIEN RAJOILLE.
 - soveltuu käytettäväksi vain silloin, kun kunnanrajan ja kuntakeskuk-
sen välinen etäisyys on suuri ja yhteysvälillä on paljon palveluja.
Keski-Suomessa tällainen tilanne ei ole yleinen.

Kunnan paikallisista olosuhteista riippuu mikä vaihtoehdoista tai niiden yh-
distelmistä on kunnan kannalta paras ratkaisu. Kunnan koko ja muoto vai-
kuttavat suuresti opastuskarttojen oikean lukumäärän ja sijoittamisen löytä-
miseen. Pienissä taajamissa, kuten yleensä Keski-Suomessa, on opastus-
kartta usein järkevää sijoittaa taajaman keskustaan tai sen välittömään lä-
heisyyteen. Suurissa taajamissa, kuten Jyväskylän kaupungissa, ovat si-
säkäntulotiet ennen taajamaan saapumista usein opastuskartoille potentiaali-
sin sijoittamispaikka. Kaikkein tärkein asia koko opastuskarttakysymyksessä
on kuitenkin kunnan sitoutuminen pitämään huolta opastuskarttojen ja niiden
yhteydessä esillä olevan palveluinformaation ajantasaisuudesta.

Karttamerkinnoissä ja -selityksissä käytettäväksi kieliksi suositellaan Suomen
kielilain mukaisia kansalliskieliä eli suomea ja ruotsia sekä kolmantena kie-
lenä matkailun kannalta oleellisinta kieltä eli englantia. Muita kieliä voidaan
käyttää lisänä kunnan omien tarpeiden mukaisesti.

Kunta voi laittaa opastuspisteiden yhteyteen repäisykarttoja, jotta tienkäyttä-
jä voi ottaa mukaansa version kartasta ja helpottaa kohteen löytämistä.

Kehittäminen:

- Opastuskartat suositellaan laitettavan ajan tasalle. Opastuskarttojen
suunnittelussa tulee hyödyntää maakuntaopastuksen yhteistyöryh-
mää. **vastuutaho kunnat**
- Opastuskarttojen sijaintipaikat tulee tarkistaa ja tehdä tarvittavat kor-
jaukset esitettyjen sijoitusperiaatteiden mukaisesti.
vastuutaho kunnat ja Tiehallinto
- Opastustoimiston ja opastuskartan sijaitessa lähes vierekkäin, tulee
tutkia mahdollisuutta toimintojen yhdistämiseen.
vastuutaho kunnat ja Tiehallinto

4.1.3 Opastuskeskukset

"OPASTUSKESKUS-KONSEPTI" ON STRATEGINEN TAVOITE, JOTA KESKI-SUOMEN MAAKUNTA PYRKII VIEMÄÄN ETEENPÄIN!

"Opastuskeskus" tulee ottaa mukaan uudeksi palveluksi täydentämään opastuksen toisella tasolla jaettavaa informaatiota. Opastuskeskusten on tarkoitus luoda tienkäyttäjän näkökulmasta vahva ja luotettava runko "varmoista informaatiopisteistä", joissa tulee jakaa runsaasti ajantasaista ja luotettavaa tietoa ympäri vuorokauden, myös yöllä ja sesonkiaikojen ulkopuolella. Tietojen ajantasaisuus tulee varmistaa muodostamalla internetyhteydet seututasoisen matkailupalveluihin ja valtakunnantason tieverkkotietoihin. Järjestelmään tulee voida kytkeä esim. Tiehallinnon tieinfo-palvelut.

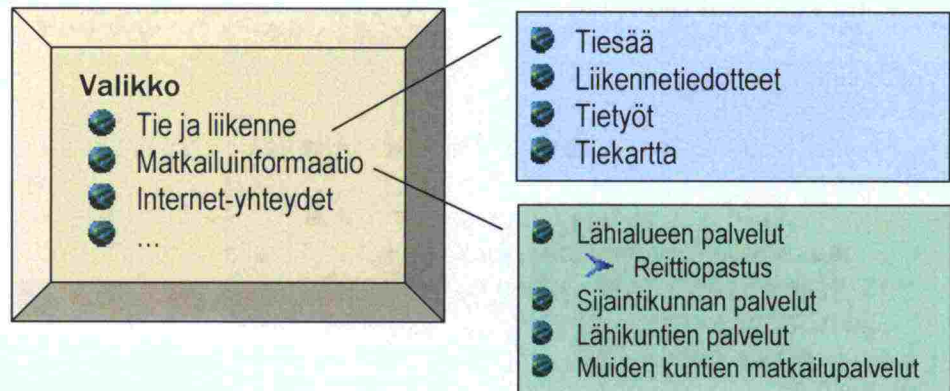
Opastuskeskuksen ominaisuuksia:

- Avoimena 24 h
- Toiminnot sijaitsevat sisällä, jossa on siistit wc-palvelut ja henkilökuntaa paikalla 24 h. Henkilökunnan ei tarvitse olla opastuksen ammattilaisia.
- Opastuskeskus sijaitsee keskustassa, päätieverkolla liikenteen solmupisteessä tai kaupunkiseudun sisääntuloteiden läheisyydessä.
- Opastuskeskukset muodostavat yhdessä kattavan verkoston.
- Opastuskeskuksessa jaetaan runsaasti ajantasaista, luotettavaa ja yrittäjiä tasapuolisesti kohtelevaa matkailuun ja tieverkkoon liittyvää tietoa laajalta alueelta. Internetyhteydet mahdollistavat valtakunnallisen tiedonjakelun.

Seutu- tai maakuntatasolla organisoitu kuntien yhteinen tiedottaminen valvotussa ja viihtyisässä ympäri vuoden ja vuorokauden palvelevassa sisätilassa voi olla järkevämpi ratkaisu kunnan reaaliaikaisen matkailijaopastuksen kulkemiseksi kuin tukeutuminen tiedoiltaan suppeampaan ulkotiloissa sijaitsevaan opastuskarttaan, kausiluontoisesti avoinna olevasta opastustoimistosta puhumattakaan.

Opastuskeskuksissa jaettava informaatio tulee pitää jatkuvasti ajan tasalla ja käytössä tulee olla tieinfo tai joku muu päätelaite, jonka kautta tietoja voidaan hakea vaivattomasti tietoverkoista. Pääte voi olla kytkettynä internetiin, mutta sen lisäksi käytettävissä tulee olla päätteen käyttötarkoitusta palveleva valikko, jonka kautta löytyvät helposti oleellimmat tiedot mm. lähialueen matkailupalveluista, ajoreiteistä sekä tietoa liikenteestä. Opastuskeskuksissa voi olla myös opastustoimistopalveluja.

Opastuskeskukset ansaitsevat tulla näkyviksi ylivaltakunnallisissa (Pohjoismaat), valtakunnallisissa ja kaikissa sitä pienemmissä tiekartoissa. Opastuskeskuksissa voi olla myös ajoittain opastustoimistopalveluja sekä opastuskartta piha-alueella.



Kuva 7. Opastuspäätteen perusvalikon ideointia.

Opastuskeskusten sijainti

Opastuskeskus on taloudellisinta järjestää paikkaan, jossa on viihtyisät tilat ja miellyttävät oheispalvelut ympäri vuorokauden tarjolla kaupallisesti kannattavalla ja itsensä elättävällä tavalla. Esimerkiksi 24 h -huoltoasemat ovat tarkoitukseen hyvin soveltuva ympäristö. Opastusta tarvitseva matkailija arvostaa enemmän palvelun laatua kuin sitä, sijaitseeko opastuskeskus samalla puolella kunnan rajaa kuin esim. infon avulla tavoitettava matkailupalvelu. Kunnan rajoja tärkeämpää on, että kunnalla on ylipäätään mahdollisuus saada alueensa matkailupalvelut näkyviin siellä missä on mahdollisuus kohdata runsaasti asiakkaita liikenneturvallisessa ja miellyttävässä ympäristössä jokaisena hetkenä.

Opastuskeskusten sijainnin suunnittelu tulee perustua pitkälti Public-Private-Partnership -periaatteeseen, suuruuden ekonomiaan ja keskittämisestä saatuun hyötyyn. Ne tieverkolliset kohdat maakunnassa, jotka kaupallisen analyysin perusteella osoittautuvat kiinnostaviksi ja todennäköisesti kannattaviksi kohteiksi tieliikenteen ympärivuorokautisen palvelemisen näkökulmasta, ovat ensisijaisesti ehdolla seutuopastuskeskuksiksi. Kunnan tai Tiehallinnon ei pidä lähteä omilla järjestelmillään kilpailemaan yritysmaailman kanssa, mutta ne voivat solmia yhteistyösopimuksia yritysmaailman kanssa.

Tyypillisesti kunta-, maakunta- ja tieviranomaisten tiedossa on ne tienkohdat, joista yksityiset palveluyritykset ovat vuosien varrella olleet kiinnostuneita. Näiden kohteiden kaavoitukseen ja muuhun sopimustoimintaan on mahdollista jo hyvissä ajoin liittää opastukseen liittyviä asioita.

Keski-Suomessa opastuskeskuksien potentiaalisia paikkoja voisivat olla:

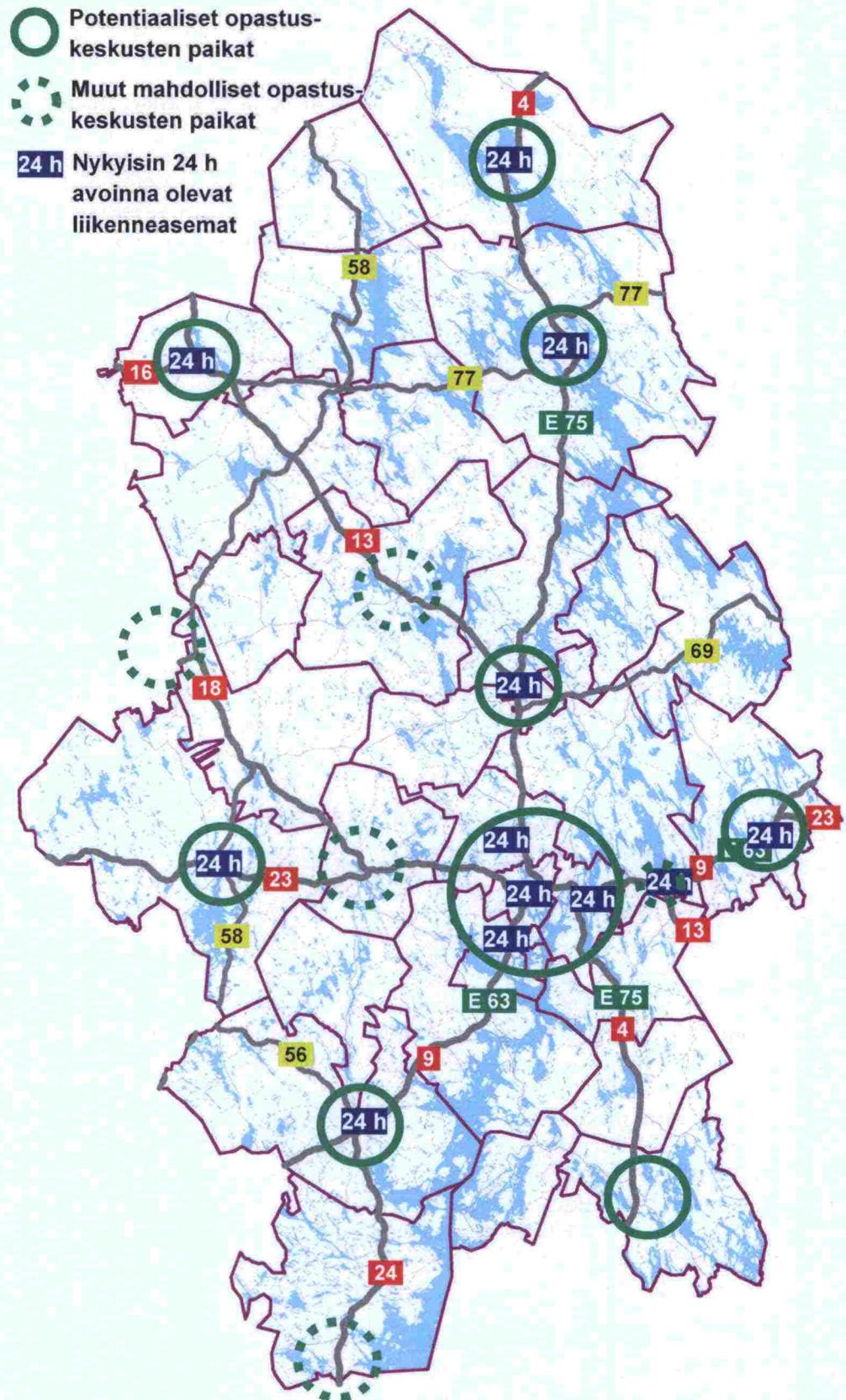
- Valtatiellä 4
 - Joutsan kohta
 - Jyväskylään etelästä tultaessa Vaajakoskella valtatie 9 liittymä-alue.
 - Jyväskylään pohjoisesta tultaessa Kirrin alue.
 - Äänekoskella Hirvaskangas, jonka vaikutusalueella valtatie 13 ja kantatie 69 liittyvät valtatiehen 4.
 - Viitasaaren kohta.
 - Pihtiputaan kohta.
- Valtatiellä 9
 - Jämsässä valtatie 24 ja kantatie 56 liittymäalue.
 - Jyväskylään etelästä tultaessa Keljossa valtatie 23 liittymäalue.
 - Hankasalmella valtatie 23 liittymäalue.
- Valtatiellä 13 Kyyjärvellä valtatie 16 ja kantatie 77 liittymien vaikutus-alue.
- Valtatiellä 23 Keuruun kohta kantatie 58 liittymäalueilla

Lisäksi opastuskeskuksien tarvetta tulee pohtia maakuntien rajojen vaikutusalueilla valtatiellä 18 Ähtärissä ja valtatiellä 24 Padasjoella. Maakunnan sisällä opastuskeskuksille potentiaalisia paikkoja voisivat myös olla pääteiden varret Petäjävedellä ja Saarijärvellä.

Opastuskeskuksia ei tule perustaa liian paljon, ettei palvelujen laatutaso heikkene tai kärsi.

Kehittäminen:

- Kunnissa suositellaan lisättävän tietoisuutta "opastuskeskusten" kehittämismahdollisuuksista.
vastuutaho kunnat ja Tiehallinto
- Strateginen tavoite on, että opastustoimistoja ja opastuskarttoja täydennetään toteuttamalla sidosryhmien välisenä yhteistyönä opastuskeskuksia, joissa jaetaan runsaasti ajantasaista, luotettavaa ja yrittäjiä tasapuolisesti kohtelevaa sekä matkailuun että tieverkkoon liittyvää tietoa laajalta alueelta. Tiehallinto selvittää kehittämisen mahdollisuuksia.
vastuutaho opastuksen maakuntaopastuksen yhteistyöryhmä, kunnat ja Tiehallinto



Kuva 8. Yksi mahdollisuus Keski-Suomen opastuskeskusten likimääräisille sijainneille.

4.2 Maakunnallisesti merkittävät palvelukeskittymät, nähtävyydet, aktiviteetit ja leirintäalueet

Opastusmielessä Keski-Suomessa on paljon kohteita, joita ei maakunnallisessa opastussuunnitelmassa ole suunnittelurajauksen perusteella selvitetty. Kaupallisten kohteiden kartoittaminen on luontevaa tehdä yksityiskohtaisemmalla suunnittelutasolla, jossa tehdään myös opastusmerkkisuunnitelmia. Esimerkiksi yrittäjät ovat ensisijaisesti kiinnostuneita omien kohteiden opasteiden sisällöstä. Tätä "kädenvääntöä" ei ole tarkoituksenmukaista tehdä strategiatasoisessa maakunnallisessa suunnittelussa.

Opastuksen lausunnonantajatahojen ja sidosryhmätyöskentelyn perusteella Keski-Suomessa on löydettävissä **kymmenen merkittävää nähtävyyttä tai matkailukohdetta**, joiden tulee näkyä laajasti alueen kaikissa opastuspisteissä sekä näkyvästi maanteiden palvelukohteiden opastuksessa. Tällaisia kohteita ovat Himoksen matkailukeskus, alueen neljä kansallispuistoa, Piispalan matkailukeskus, Peurungan kuntotumis- ja liikuntakeskus, Revontulen lomakeskus, Struven ketjun mittauspiste Puolakassa ja Petäjaveden vanha kirkko. Opastustapa selviää seudullisissa opastussuunnitelmissa, joissa kohteiden sisältö ja palvelujen laatu tarkistetaan tarvittavilta osin.

Maakunnan leirintäalueverkko on varsin kattava ja siksi niiden viitoittamisessa ei ole tarvetta poiketa valtakunnallisesta käytännöstä. Jos kunnassa ei ole opastuskelpoista leirintäaluetta, voidaan palvelukohteiden seudullisissa opastussuunnitelmissa tehdä erityisratkaisuja naapurikunnassa olevan palveluiltaan vähintään yhden tähden tasoluokitusta vastaavan leirintäalueen osoittamiseen.

4.2.1 Maakunnan merkittävien kohteiden kohdekuvaukset

1. Himoksen matkailualue

Hiihtokeskus Himosvuori Oy on yksityinen perheyhtiö, jonka hiihtokeskustoiminta käynnistyi Pohjois-Himoksen rinteiltä jouluna 1984. Himoksella rinteitä, hissejä, muita suorituspaikkoja, välinevuokraamo- ja rinneravintolapalveluta on rakennettu ja kehitetty vuosien varrella. Himoksella on lisäksi laaja tarjonta ravintola-, majoitus- ja muita oheispalveluja.

2. Salamajärven kansallispuisto

Salamajärven 64 neliökilometrin kansallispuisto sijaitsee Suomenselän vedenjakajalla Kinnulan, Kivijärven ja Perhon kuntien alueilla. Laaja ja asumaton alue tunnetaan monipuolisesta suoluonnosta ja erämaaeläimistöstä. Kansallispuistossa on luonnontilaisina säilyneitä aarnimetsiä ja rauhallisia metsäjärviä. Maisemassa vuorottelevat laajat nevat kangassaarekkeineen ja kivikkoiset mäntykankaat. Paikoin kivikkoisuus muuttuu yhtenäiseksi avo-louhikoksi.

3. Pyhä-Häkin kansallispuisto

Saarijärvellä harvaanasutulla metsäseudulla sijaitseva Pyhä-Häkin 13 neliökilometrin kansallispuisto on yksi pienimmistä kansallispuistoistamme. Pyhä-Häkki on koskemattomien aarniometsien ja ikivanhojen puiden puisto. Monet harvinaiset lintu-, hyönteis- ja kasvilajit ovat asettuneet puiston vanhojen metsien suojiin.

4. Leivomäen kansallispuisto

Haapasuon-Syysniemen luonnonsuojelualueen tilalle vuonna 2003 perustetulle 29 neliökilometrin kansallispuistolle ovat ominaisia suot, rannat ja harjumetsät. Melko suppealla alueella on luonnonarvoiltaan monipuolinen ja maisemaltaan vaihteleva kokonaisuus. Suojelun kohteena ovat etenkin laaja luonnontilainen Haapasuo ja alueen läpi kulkeva harjukso. Aluekokonaisuuden merkitys uhanalaisen kasvi- ja eläinlajiston suojelussa on huomattava. Kansallispuisto on myös hyvä opetus- ja tutkimuskohde.

5. Isojärven kansallispuisto

Isojärven kansallispuisto Kuhmoisissa on 22 neliökilometrin erämainen alue, jossa vaihtelevat järvi- ja metsämaisemat. Maankuoren murtumalinjoihin muodostuneet pitkät, kapeat järvet ja murroslaaksot tekevät seudusta paikoin vaikeakulkuisen. Kansallispuiston ydinosa on Isojärven eteläpuolinen yhtenäinen maa-alue. Lisäksi kansallispuistoon kuuluu yli 20 Isojärven saarta sekä hajanaisia maa-alueita järven pohjoisrannalta.

6. Piispalan luonto-, liikunta- ja nuorisomatkailekeskus

Piispala on suosittu luonto-, liikunta- ja nuorisomatkailekeskus luonnon keskellä Keski-Suomessa Kivijärven rannalla. Piispala tunnetaan parhaiten valtakunnallisena nuorisokeskuksena, mutta se on lisäksi monipuolinen liikunnan koulutus- ja harjoittelukeskus.

7. Peurungan kuntoutumis- ja liikuntakeskus

Peurunka on monipuolinen liikunta- ja kuntoutumiskeskus Laukassa. Peurungassa on mm. kylpylä, hotelli, liikunta- ja kuntoutuskeskus, tapahtuma- ja kokouskeskus sekä ulkoilureitistöt, jotka luovat pohjattomat mahdollisuudet virkistytymiseen patikoiden, hiihtäen tai meloen. Lisäksi Peurungan yhteydessä on Kuusaankosken kalastusalue, ratsutila ja golfkenttä.

8. Revontulen lomakeskus

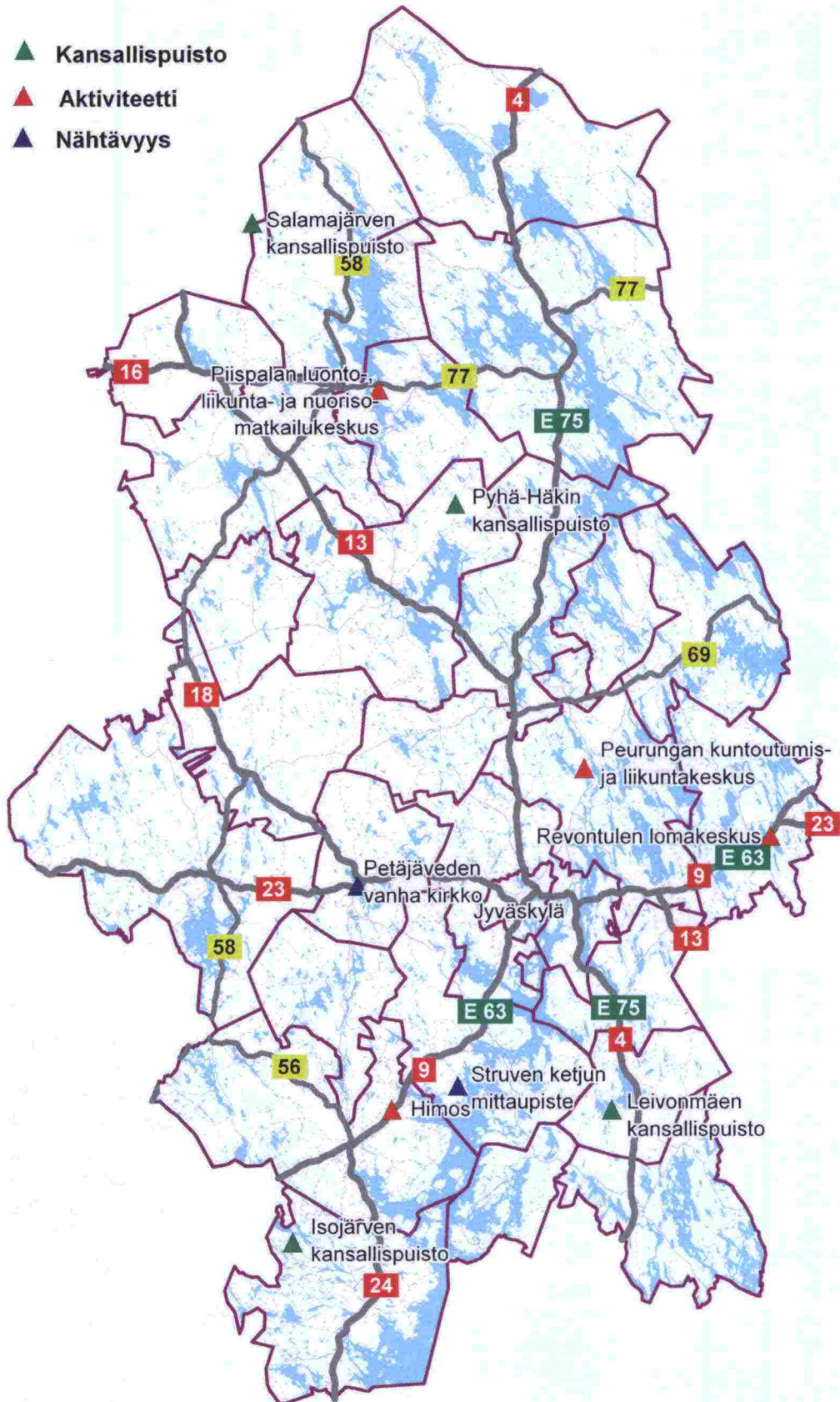
Lomakeskus Revontuli on monipuolinen loma-, kokous- ja juhlapaikka sekä suosittu tanssiravintola keskisuomalaisessa järvimaisemassa.

9. Struven ketjun mittauspiste Puolakassa

Saksalaissyntyinen tähtitieteilijä Friedrich George Wilhelm Struve päätti 1800-luvun alkupuolella selvittää tarkemmin Maapallon kokoa ja muotoa kolmiomittauksilla. Struven kolmiomittausketju on eräs aikansa huomattavin teknis-tieteellinen saavutus. Ketju kulkee Pohjoisen jäämeren rannalta Mustallemerelle Ukrainan Izmailiaan ja pituutta sillä on noin 2820 kilometriä. Tarkkatuloksiset mittaukset ketjulla suoritettiin vuosina 1816 - 1855. Ketju muodostuu 258 peruskolmiosta ja 265 peruspisteestä. Pohjoisin piste sijaitsee Norjassa lähellä Hammerfestia ja eteläisin Mustanmeren tuntumassa Ukrainassa. Unescon maailmanperintöluetteluun ja suojeltaviksi kohteiksi on valittu 34 mittauspistettä. Niistä Puolakan mittauspiste sijaitsee Korpilahdella Keski-Suomessa.

10. Petäjaveden vanha kirkko

Petäjaveden vanha kirkko on pohjoisen puuarkkitehtuurin merkittävä muistomerkki, joka merkittiin maailmanperintöluetteluun vuonna 1994. Se edustaa pohjoismaista, luterilaista kirkkoarkkitehtuuria ja hirsirakentamistaidon pitkää perinnettä. Kirkko on huomattava osoitus siitä, kuinka paikalliset rakennusmestarit omaksuivat Euroopan kirkkoarkkitehtuurin tyylipiirteitä ja sovelsivat niitä taidokkaasti hallitsemaansa hirsisalvostekniikkaan.



Kuva 9. Keski-Suomen maakunnan vetovoimaisimmat kohteet opastuksen lausunnonantajatahojen ja sidosryhmätöskentelyn perusteella.

4.3 Seudulliset suunnittelualueet

Keski-Suomen maakunnan palvelukohteiden seudulliset opastussuunnittelualueet työnaikaisten sidosryhmäkeskustelujen perusteella ovat:

- Viitasaaren ja Saarijärven seudut ovat tehneet matkailullista yhteistyötä, mutta seudulla on erotettavissa kaksi aluetta:
 1. Witas Oy:n toiminta-alue: Kinnula, Pihtipudas ja Viitasaari.
 2. Pylkönmäki, Saarijärvi, Karstula, Kannonkoski, Kivijärvi ja Kyyjärvi, jotka ovat tehneet anomuksen kuntaliitosselvityksen tekemisestä
- Jyväskylän seutu erotetaan kolmeen alueeseen:
 1. Jyväskylä, Jyväskylän maalaiskunta ja Muurame
 2. Laukaa, Hankasalmi ja Toivakka
 3. Uurainen, Petäjävesi ja Korpilahti
- Äänekosken seutukunta eli Äänekoski, Suolahti, Sumiainen ja Konnevesi
- Jämsän seutukunta eli Jämsä, Jämsänkoski ja Kuhmoinen
- Keuruu ja Multia sekä Pirkanmaalta Mänttä ja Vilppula
- Joutsan seutukunta eli Joutsa, Leivonmäki ja Luhanka
- Lisäksi valtatie 4 tulisi tarkastella yhtenäisenä suunnittelualueena

Kehittäminen:

- Palvelukohteiden seudulliset opastussuunnitelmat laaditaan kaikille esitetyille suunnittelualueille kertaalleen valmiiksi vuoteen 2015 mennessä. Suunnittelussa otetaan huomioon palvelukohteiden maakunnallisen opastussuunnitelman tulokset sekä vuonna 2006 valmistuva uusi palvelukohteiden viitoitusohje, jossa muun muassa laajennetaan opastusmerkeissä ruskean värin käyttöä ja tunnusvalikoimaa.
vastuutaho Tiehallinto
- Palvelukohteiden seudulliset opastussuunnitelmat pidetään jatkuvasti ajan tasalla.
vastuutaho Tiehallinto



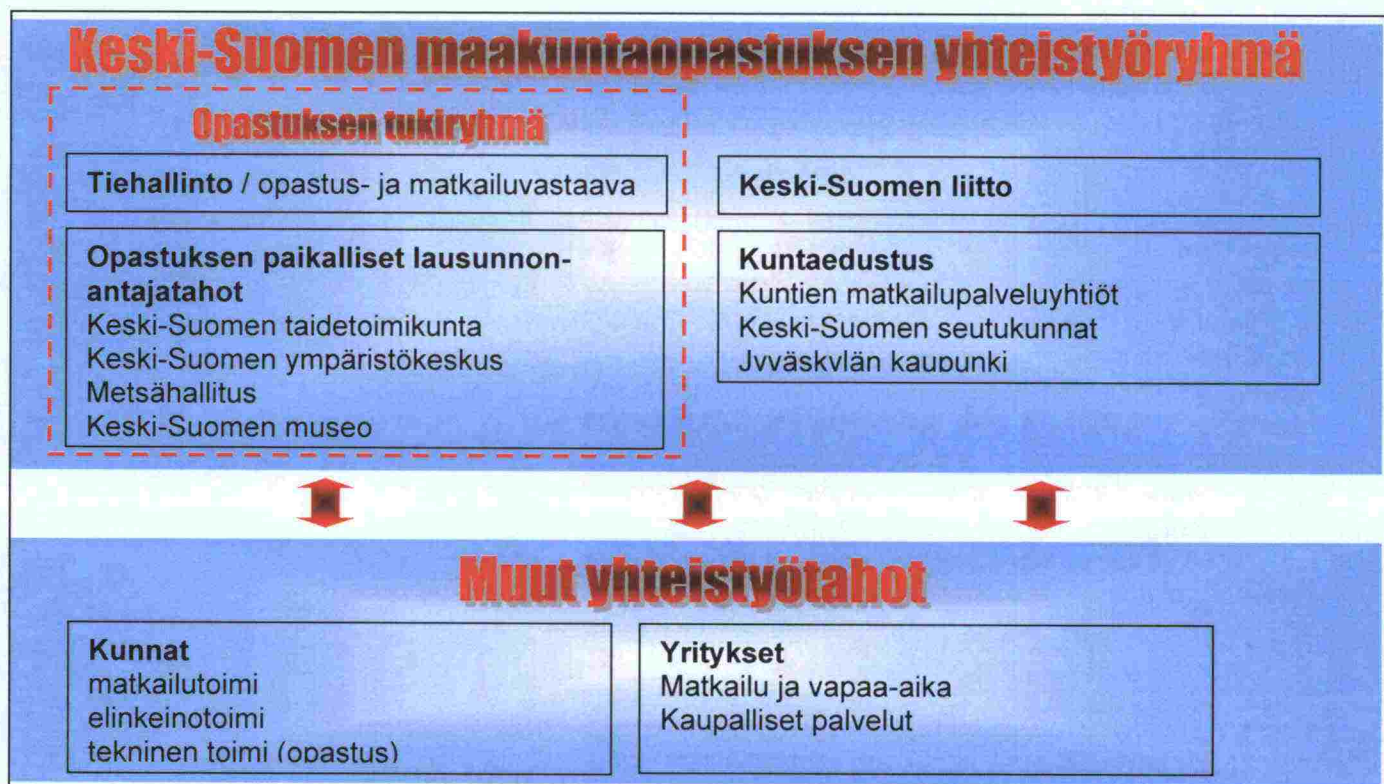
Kuva 10. Seudullisten opastussuunnitelmien aluejako Keski-Suomessa.

4.4 Maakuntaopastuksen yhteistyöryhmä

Palvelukohteiden opastusasioita varten perustetaan Keski-Suomen **maakuntaopastuksen yhteistyöryhmä**, joka kokoontuu vuosittain tai tarpeen vaatiessa useammin seuraamaan maakunnallisen opastusstrategian toteutumista, käsittelemään alueellisten opastusperiaatteiden toimivuutta ja huolehtimaan maakunnallisessa opastussuunnitelmassa kartoitettujen tietojen ajantasaisuudesta. Yhteistyöryhmän tehtävänä on myös lisätä opastuksen tietoisuutta sidosryhmien keskuudessa.

Yhteistyöryhmän toiminnasta ja koollekutsumisesta vastaa Tiehallinnon Keski-Suomen tiepiiri ja työryhmän puheenjohtajana toimii ryhmän perustamisvaiheessa Keski-Suomen liitto. Varsinaisen yhteistyöryhmän jäseninä kuntia edustavat seutukunnat sekä kuntien matkailupalveluista vastaavat matkailupalvelu- ja kehittämissyhtiöt tai vastaavat toimielimet. Jyväskylän kaupungilla on oma edustaja. Yhteistyöryhmässä ovat edustettuina myös opastuskelpoisuuksien paikalliset lausunnonantajatahot, jotka yhdessä Tiehallinnon kanssa muodostavat **maakuntaopastuksen tukiryhmän**. Tukiryhmä osallistuu palvelukohteiden seudullisten opastussuunnitelmien laatimiseen yhdessä ao. seudun kuntien sekä matkailualan ja yrittäjäjärjestöjen kanssa, sekä tarpeen mukaan käsittelee viitoitusperiaatteita, toimii asiantuntijoina yksittäisissä viitoitusratkaisuissa ja seuraa seudullisten opastussuunnitelmien toteutumista. Päätösvalta viitoitusasioissa on Tiehallinnolla.

Maakuntaopastuksen yhteistyöryhmä tekee yhteistyötä kuntien ja yrittäjien kanssa sekä tiedottaa toiminnastaan tarpeellisiksi katsomilleen tahoille. Muut yhteistyötahot voivat tarpeen vaatiessa osallistua yhteistyöryhmän toimintaan, mutta pääsääntöisesti yhteistyöryhmän ulkopuoliset yhteistyötahot ovat taustavaikuttajia ja tiedonkulku yhteistyöryhmän ja muiden yhteistyötahojen kanssa tapahtuu sidosryhmien ja kuntien edustajien välillä.



Kuva 11. Keski-Suomen maakuntaopastuksen yhteistyöryhmä.

Tiepiiri toimii lupaviranomaisena maanteille tulevien opasteiden sekä asemakaavan ulkopuolelle ja asemakaavan liikennealueille sijoittuvien tienvarsimainosten osalta. Vastaavasti kunnat toimivat lupaviranomaisena kaduille tulevien opasteiden sekä asemakaava-alueilla tieliikennealueiden ulkopuolelle sijoittuvien mainosten osalta.

4.5 Tienvarsimainonnan pelisääntöjen selkeyttäminen

Vuoden 2006 alussa astui voimaan uusi maantielaki, jonka mukaan ulkomainonta on asemakaava-alueiden ulkopuolella kielletty.

Maantielaki (503/2005), 52 §:

Tienvarsimainonta ja -ilmoittelu

Asemakaava-alueen ulkopuolella sekä asemakaava-alueella maankäyttö- ja rakennuslain 83 §:n 4 momentin mukaisella liikennealueella on kielletty maantien käyttäjille tarkoitettujen ulkomainosten asettaminen. Tienpitoviranomainen voi myöntää poikkeuksen tästä kiellosta, jos sitä on pidettävä liikenteen opastuksen tai matkailun kannalta tai muusta sellaisesta syystä tarpeellisenä.

Edellä 1 momentissa tarkoitettu kiello ei koske kokous-, tiedotus-, hivi- tai muuta sellaista tilaisuutta taikka vaaleja tai kansanäänestystä koskevaa ilmoittelua eikä rakennuksessa ja sen läheisyydessä tapahtuvaa ilmoittelua paikalla harjoitettavasta toiminnasta ja siellä myytävistä tuotteista. Tällaisia tilaisuuksia koskevat ilmoitukset ja mainokset saa asettaa paikalleen aikaisintaan kuukautta ennen asianomaista tilaisuutta, ja ne on poistettava viikon kuluessa siitä, kun tilaisuus on pidetty.

Mainos ja ilmoitus on laadittava ja sijoitettava siten, että se sopeutuu mahdollisimman hyvin ympäristöön. Ennen mainoksen asettamista koskevan asian ratkaisemista on tienpitoviranomaisen pyydettävä alueellisen ympäristökeskuksen ja kunnan lausunto.

Hallituksen esityksessä maantielaksi (HE 17/2004), perusteluissa todetaan:

Poikkeamisvaltaa käyttäessään tienpitoviranomainen harkitsee poikkeuksen tarpeellisuutta suhteessa liikenneturvallisuuteen. Tienpitoviranomainen voi myöntää poikkeusluvan, jos lupaa on pidettävänä liikenteen opastuksen tai matkailun kannalta tarpeellisenä. Liikenteen opastuksen tarve arvioidaan tiellä liikkujan kannalta kohteen löydettävyytenä. Jos kohteeseen on olemassa tieliikennelainsäädännön mukainen opastus, ei tienvarsimainokselle ole yleensä tarvetta. Matkailun kannalta tarpeellista mainosta on arvioitava kohteella harjoitettavan toiminnan kannalta, jolloin korostuu toiminnan tunnetuksi tekeminen. Poikkeusluvan myöntämisen kokonaisharkinta korostaa, että liikenteen opastuksen ja matkailun lisäksi voidaan tarpeellisuusharkinnassa ottaa huomioon muitakin perusteita.

Tienvarsimainoskysymyksiin ei ole tässä suunnitelmassa puututtu, ja asiaan odotetaan uuden maantielain mukaan tehtyä valtakunnallista linjausta. Valtakunnallisen linjauksen odotetaan valmistuvan vuosina 2006–2007.

5 MAAKUNNAN OPASTUSSTRATEGIA

Maakunnan opastusstrategialla tarkoitetaan opastuksen kehittämisen yhteistyön tiivistämistä ja kehittämistä. Palvelukohteiden maakunnalliseen opastussuunnitelmaan on kirjattu alueen tienkäyttäjien ja matkailijoiden opastuksen laatutason parantamiseksi kehittämiskokonaisuuksia, joiden toteutumisen edellytyksenä on Tiehallinnon, kuntien ja matkailupalveluista vastaavien matkailupalvelu- ja kehittämissyhtiöiden tiivis yhteistyö ja yhteinen tahto asioiden eteenpäin viemiseksi.

Keski-Suomen maakunnallisen opastusstrategia on seuraava

YHTEISTYÖN TIIVISTÄMINEN

TAVOITTEVUOSI 2006 (VASTUUTAHO KESKI-SUOMEN TIEPIIRI)

- perustetaan maakuntaopastuksen yhteistyöryhmä

OPASTUKSEN TOISEN TASON KEHITTÄMINEN

JATKUVA PROSESSI (VASTUUTAHO MAAKUNTAOPASTUKSEN YHTEISTYÖRYHMÄ)

- kuntia suositellaan lisäävän yhteistyötä opastustoimistojen toiminnan kehittämisessä ja sijoittamisessa
- laitetaan opastuskartat ajan tasalle ja tarkistetaan karttojen sijaintipaikat
- sidosryhmät yhdessä lisäävät opastustoimistoissa ja opastuskartoissa jaettavaa informaatiota toteuttamalla opastuskeskuksia, joissa jaetaan runsaasti ajantasaista, luotettavaa ja yrittäjiä tasapuolisesti kohtelevaa matkailuun ja tieverkkoon liittyvää tietoa laajalta alueelta (strateginen tavoite)

PALVELUKOhteiden SEUDULLISTEN OPASTUSSUUNNITELMIEN LAATIMINEN

SUUNNITELMAT KERTAALLEEN VALMIIKSI VUOTEEN 2015 MENNESSÄ

- laaditaan palvelukohteiden seudulliset opastussuunnitelmat esitetyille aluejaoille. Suunnittelussa otetaan huomioon palvelukohteiden maakunnallisen opastussuunnitelman tulokset sekä vuonna 2006 valmistuva uusi palvelukohteiden viitoitusohje, jossa muun muassa laajennetaan opastusmerkeissä ruskean värin käyttöä ja tunnusvalikoimaa.

Opastuksen yhteistyöryhmä vaikuttaa ja seuraa maakunnallisessa palvelukohteiden opastussuunnitelmassa esitettyjen kehittämistoimenpiteiden edistymistä ja toteutumista sekä huolehtii siitä, että suunnitelmassa esitettävät asiat ovat jatkuvasti ajan tasalla.

Opastusstrategia edistää Keski-Suomen maakunnallisen liikennejärjestelmäsuunnitelman liikennestrategia toteutumista, jossa todetaan matkailun toimintaedellytysten osalta seuraavaa:

*"Matkailun toimintaedellytysten ylläpitämiseksi ja kehittämiseksi parannetaan matkailukohteiden opastusta ja viitoitusta. Kehittämistoiminnan tueksi laaditaan koko maakuntaa koskeva suunnitelma valtakunnalliseen ohjeistukseen tukeutuen. Tiellä liikkujien palvelemiseksi kehitetään oheispalveluja. / **Peruspalvelutaso***

Matkailukohteiden ja -alueiden saavutettavuuden turvaamiseksi ja parantamiseksi kehitetään matkailun kannalta keskeisiä tie- ja joukkoliikenneyhteyksiä. Kehittämisen tueksi laaditaan pitkän aikavälin suunnitelman. Suunnitte-

luprosessissa kartoitetaan eri osapuolten odotukset ja määritetään tehtävät toimenpiteet aikataulutettuna. / Tavoitetaso”

5.1 Vaikutukset

Keski-Suomen palvelukohteiden maakunnallisessa opastussuunnitelmassa määritelty opastusstrategia lisää opastusasioissa lupaviranomaisena toimivan Tiehallinnon ja opastukseen keskeisesti vaikuttavien sidosryhmien yhteistyötä. Kaikkien osapuolten tieto opastusasioissa kasvaa.

Vaikutus on suurin opastusjärjestelmän toisen tason (opastuspisteet) ja kolmannen tason (lähestymisviitat) kehittämiseen.

Pitkällä tähtäimellä opastuksen kehittämistyö parantaa opastusjärjestelmän laatua ja varmistaa syntyneen laadun säilymisen.

5.2 Suunnitelman valtakunnallinen hyödyntäminen

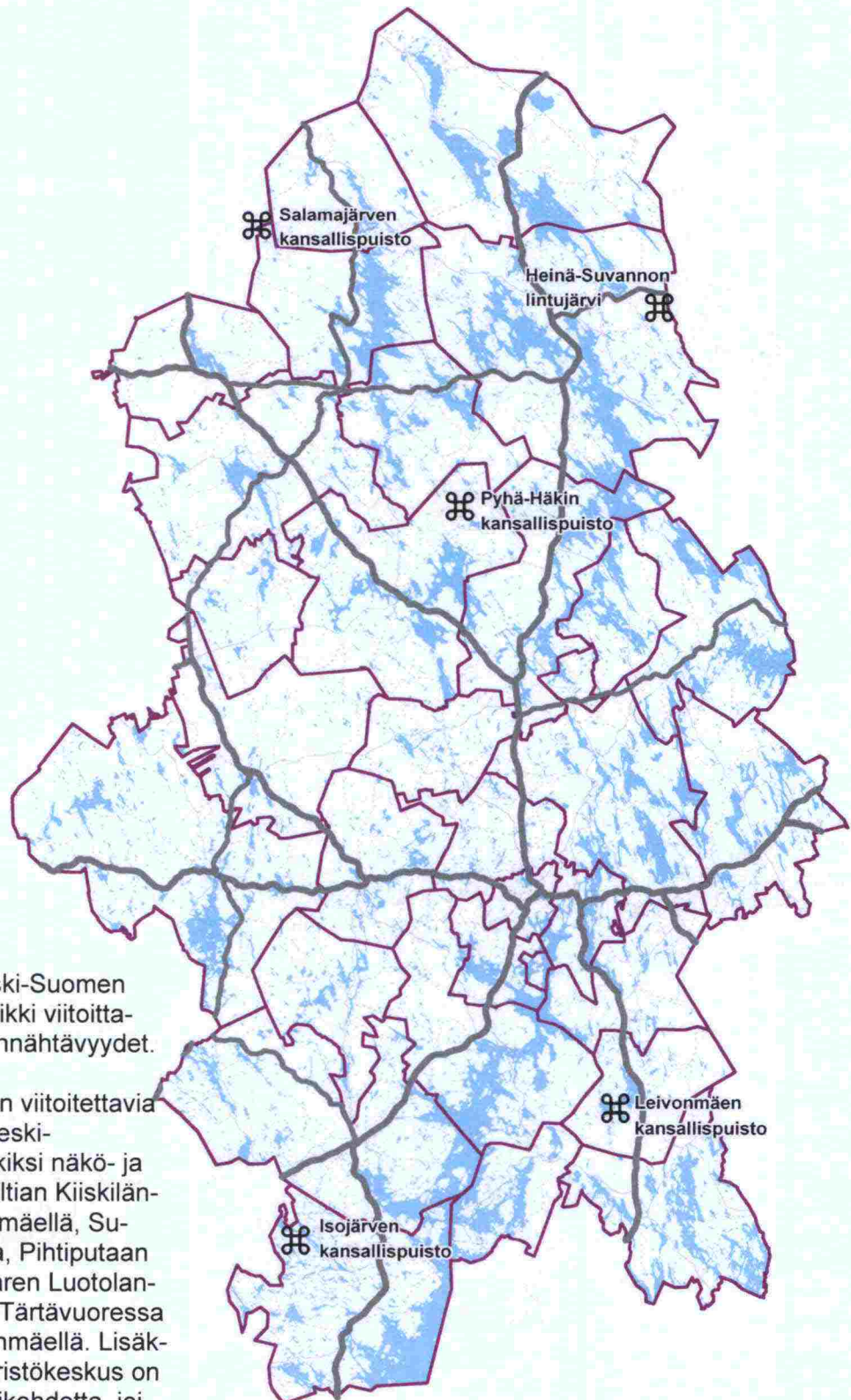
Tämä suunnitelma on todennäköisesti Suomen ensimmäinen tienkäyttäjien palvelukohteiden maakunnallinen opastussuunnitelma.

Suunnitelman tuloksia ja suunnittelun aikaista sidosryhmätyöskentelyä hyödynnetään ”Palvelukohteiden alueellisen opastussuunnitelman laatiminen” - ohjeessa. Suunnitelman tulokset ovat sellaisenaan hyödynnettävissä myös Suomessa muihin maakuntiin tehtävissä palvelukohteiden opastussuunnitelmissa.

1. LIITTEET

- 1/4 Keski-Suomen luonnonnähtävyyksiä
- 2/4 Keski-Suomen taiteellisia nähtävyyksiä
- 3/4 Keski-Suomen museoita ja historiallisia nähtävyyksiä
- 4/4 Muita Keski-Suomen nähtävyyksiä

KESKI-SUOMEN LUONNONNÄHTÄVYYKSIÄ



Metsähallituksen ja Keski-Suomen ympäristökeskuksen kaikki viitoittamaksi esittämät luonnonnähtävyydet.

Muita harkinnan mukaan viitoitettavia luonnonnähtävyyksiä Keski-Suomessa ovat esimerkiksi näkö- ja maisematornit mm. Multian Kiiskilänmäellä, Joutsan Tammimäellä, Sumiasten Kaakkovuorella, Pihtiputaan Haapavuorella, Viitasaaren Luotolansaarella, Äänekosken Tärtävuorella ja Leivonmäen Kuhasenmäellä. Lisäksi Keski-Suomen ympäristökeskus on listannut 141 luontoretkikohdetta, joiden viitoittamista osoiteviitoilla voisi pohtia.

KESKI-SUOMEN TAITEELLISIA NÄHTÄVYYKSIÄ








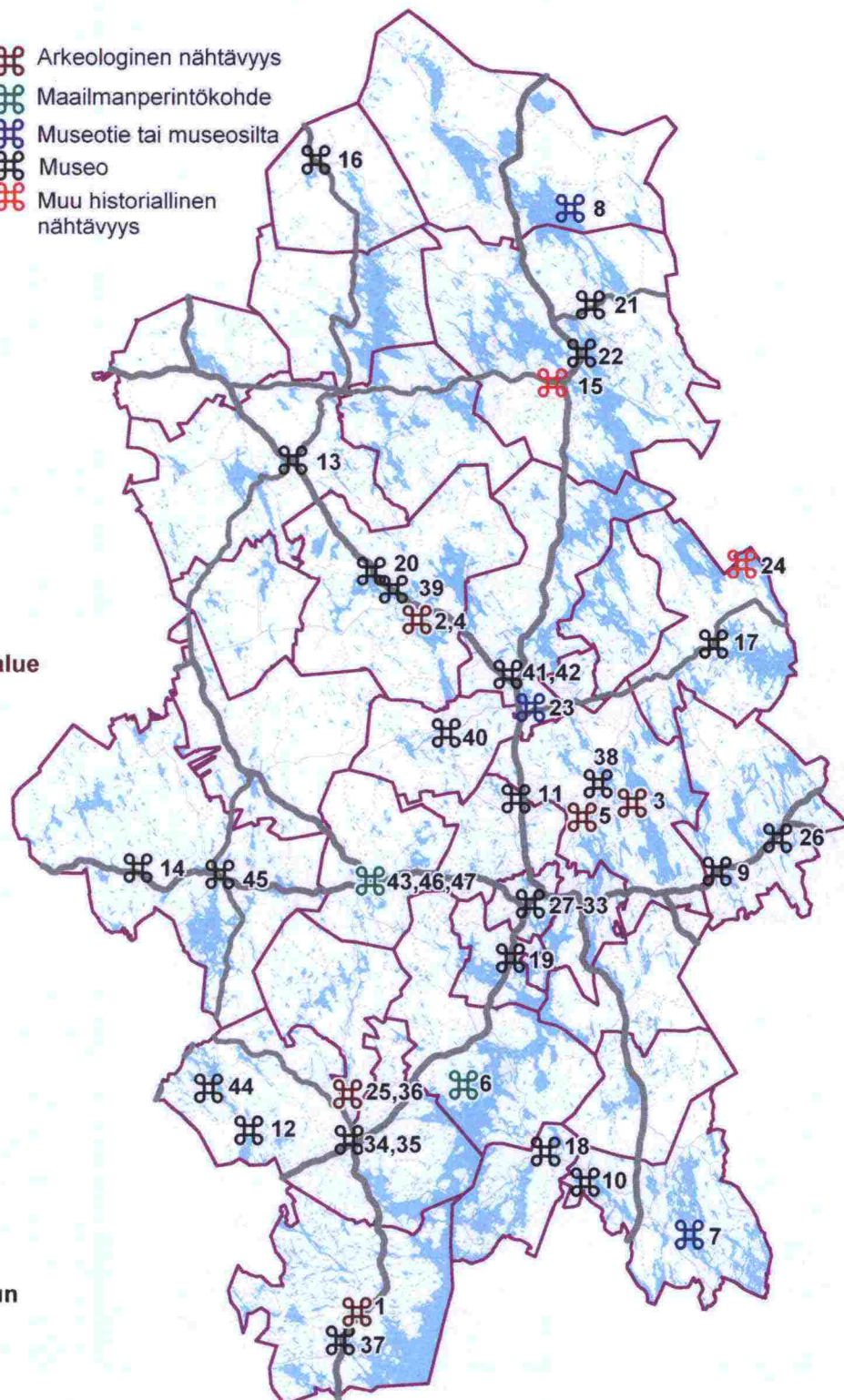
Keski-Suomen taide-
toimikunnan esittämät
taiteelliset nähtävyydet.

Lihavoituna esitetyt
kohteet ovat
"Maakunnan parhaita".

KESKI-SUOMEN MUSEOITA JA HISTORIALLISTA NÄHTÄVYYKSIÄ

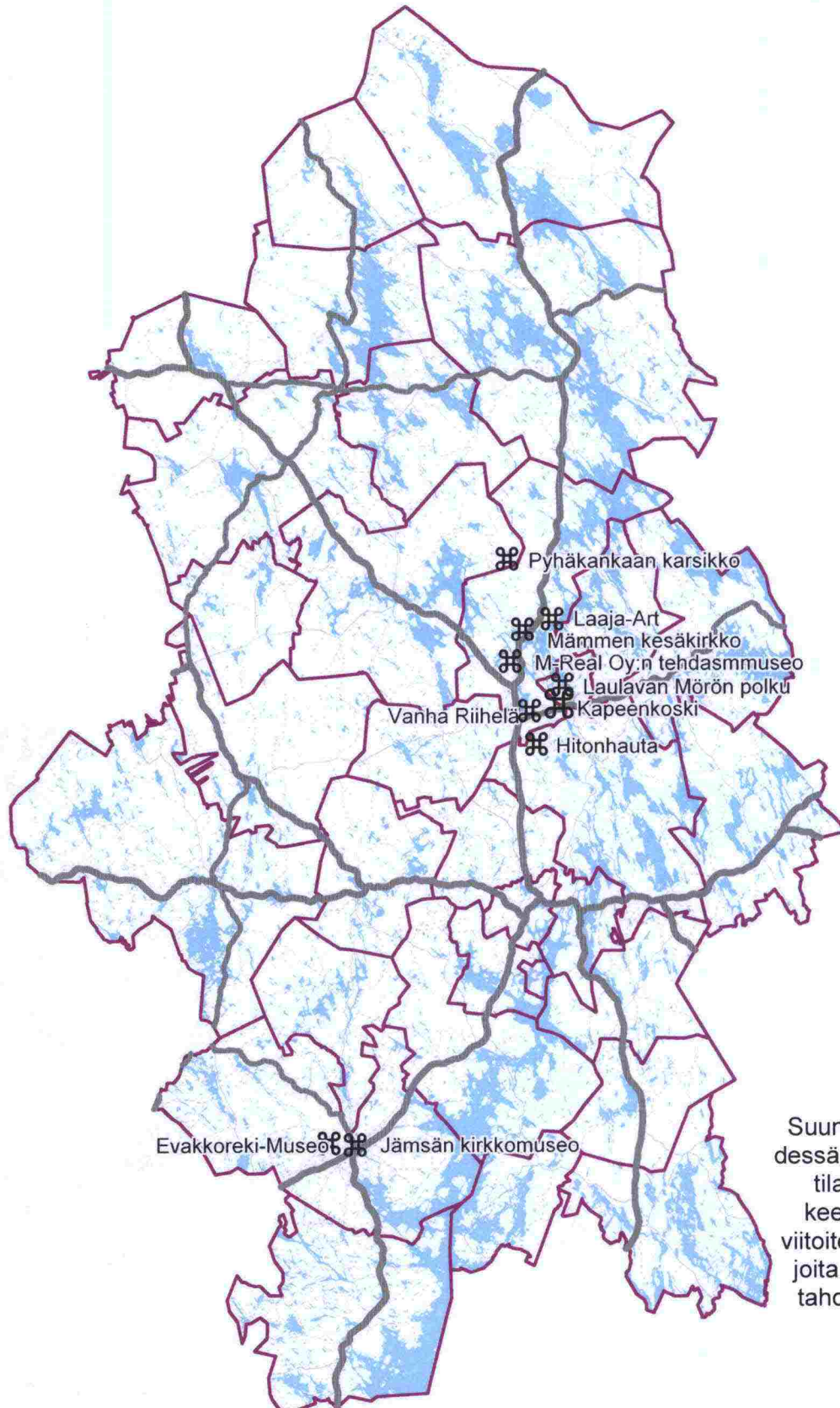
1. Päijälän linnavuori
2. Summassaaren muinaisjäännösalue
3. Hartikan muinaisjäännösalue
4. Kivikauden kylä
5. **Saraakallion kalliomaalaukset**
6. **Struven ketjun mittauspiste**
7. **Viherin silta**
8. **Heinäjoen silta**
9. **Pienmäen talomuseo**
10. Joutsan talomuseo
11. **Keski-Suomen ilmailumuseo**
12. Hallinportin ilmailumuseo
13. Wanhat vehkeet automuseo
14. **Haapamäen veturi puisto**
15. **Huopanakoski**
16. Kinnulan kotiseutumuseo
17. Konneveden kotiseutumuseo
18. **Peltolan mäkitupalaismuseo**
19. **Saunakylä**
20. Säätyläiskotimuseo
21. Kärnän sähkölaitosmuseo
22. Viitasaaren metsätyömuseo
23. **Koiviston paikallistie**
24. **Keitele-lisvesi kanavat**
25. **Linnasenvuoren muinaismuistoalue**
26. Hankasalmen museokylä
27. Alvar Aalto -museo
28. Jyväskylän taidemuseo
29. Jyväskylän yliopiston museo
30. Keski-Suomen luontomuseo
31. Keski-Suomen museo
32. Muinaistaidekeskus Kivekäs
33. Suomen käsityön museo
34. Maamiehen museo
35. Pälämäen kotiseutumuseo
36. Aarresaaren kotiseutumuseo
37. Ase- ja varusmuseo
38. Museokylä Kalluntalo
39. Saarijärven museo
40. Keski-Suomen kauppamuseo/
ajoneuvomuseo
41. Äänekosken kaupunginmuseo
42. Äänekosken taidemuseo
43. **Petäjaveden vanha kirkko**
44. Kuoreveden kotiseutumuseo
45. **Matkailukeskus Kamana, Keuruun
museo**
46. Keski-Suomen tieliikennemuseo
47. Radio- ja puhelinmuseo

-  Arkeologinen nähtävyys
-  Maailmanperintökohde
-  Museotie tai museosilta
-  Museo
-  Muu historiallinen nähtävyys



Museoviraston ja/tai Keski-Suomen museon kaikki viitoittamaksi esittämät nähtävyydet sekä Keski-Suomen museotiet ja museosillat. Lisäksi historiallisena kohteena viitoitettavaa tasoa voisivat mahdollisesti olla 1. maailmansodan aikaiset vallitukset. Lihavoidut kohteet ovat opastusmielessä "Maakunnan parhaita".

MUITA KESKI-SUOMEN NÄHTÄVYYKSIÄ



Suunnitelman laatimisen yhteydessä järjestetyissä sidosryhmätilaisuuksissa sekä niiden jälkeen lähinnä kuntien toimesta viitoitettaviksi esitettyjä kohteita, joita viralliset lausunnonantajat eivät ole kuitenkaan esittäneet viitoitettaviksi.

ISSN 1457-9871
ISBN 951-803-685-3
TIEH 3200989